

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

9

ANTVORSKOV
HØJSKOLES
AARSSKRIFT

1943

UDGIVET AF
ANTVORSKOV HØJSKOLES ELEVFORENING

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Trykt som Manuskript
Udgivet af Antvorskov Højskoles Elevforening

Tegningen Side 3 er udført af Kunstmalers *Stefan Viggo Pedersen*.

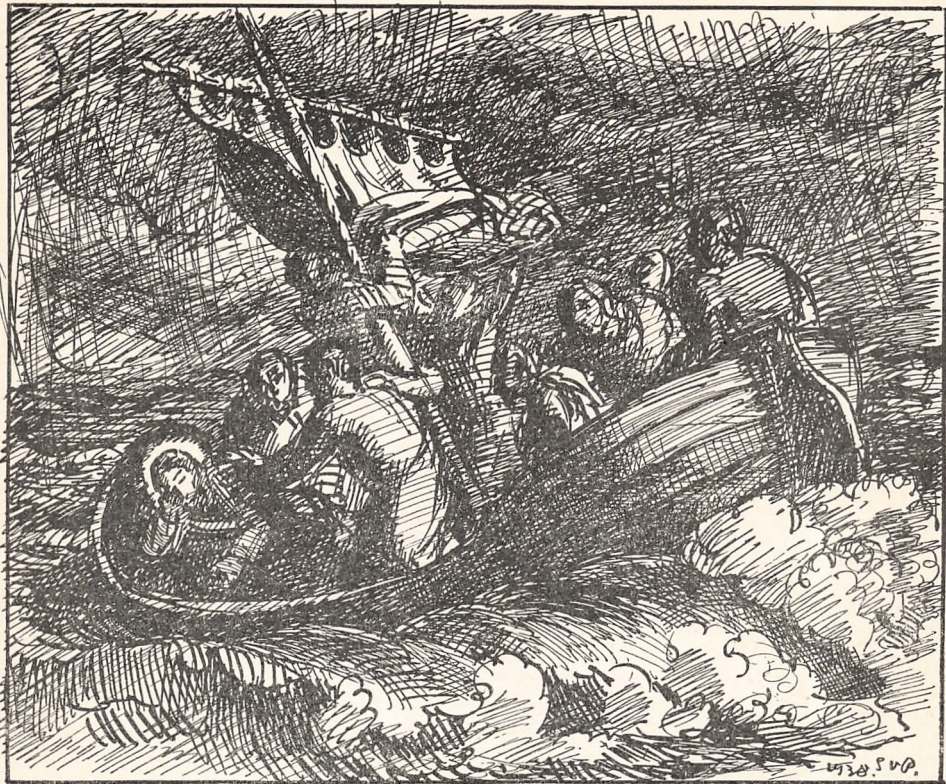
ANTVORSKOV
H Ø J S K O L E S
AARSSKRIFT

1943

Indhold:

<i>N. F. S. Grundtvig: Alfader, du hvis Navn i Nord . . . . .</i>	3
<i>Erik B. Nissen: Sejr over Angsten . . . . .</i>	5
<i>N. P. Nielsen: Dansk Fællesskab . . . . .</i>	12
<i>H. P. Hansen: Det folkelige Danmark og dets Digtere . . . . .</i>	21
<i>Fred. Nørgaard: Min første Højskolevinter . . . . .</i>	31
<i>Thorvald Laursen: Morten Larsens Livs Eventyr . . . . .</i>	41
<i>Ingeborg Olsen: Sammenhold og Forstaaelse . . . . .</i>	50
<i>Chr. Mathorne: En Hilsen . . . . .</i>	52
<i>Thyge Svendsen: Nyt fra Antvorskovkredsen i København . . . . .</i>	54
<i>Beth Fog Hansen: Med Lov skal man Land bygge . . . . .</i>	56
<i>Erik B. Nissen: Aaret 1942-43 . . . . .</i>	59
<i>Noter og Nyt . . . . .</i>	72
<i>Arne Hansen: Elevforeningens Beretning . . . . .</i>	74
<i>Bødstrup . . . . .</i>	77
<i>Møder . . . . .</i>	77
<i>Elevholdene . . . . .</i>	78

Alfader! Du, hvis Navn i Nord
kan aldrig gaa af Minde!
Som Skibet med din Søn om Bord:
en Bold for Hvirvelvinde,
omtumlet under Bølgebrag
og ligt et synkefærdigt Vrag
er gamle Danmarks Rige.

Vel Styr mænd nok der er om Bord,
og frelse nok de ville,
men Skibet lystre ej sit Ror,
Forstanden staar nu stille;
de, som har pløjet Bølgen blaa,
de blege raabe: Vi for gaa,
sker ej der Underværker!

O Gud! Du er endnu saa stor,
 saa stærk just i de svage,
 som da du fried ind dit Ord
 med Daad i gamle Dage,
 som da din Søn til Hav og Vejr
 udraabte med din Røst: Ti kvær!
 saa Vind og Vove daaned'.

Og Danmark under trange Kaar,
 imellem Fjender stærke,
 sig trøsted' i seks hundred' Aar
 ved Kristi Korses Mærke,
 og fulgte svagt, men ærlig dog
 hans Køl vand under Danebrog,
 gik end det stridt mod Strømmen.

O, væk da op hos os om Bord
 den Kæmpeaand, som sover!
 giv ham at tale Kraftens Ord,
 som kuer Vind og Vover!
 Ja, frels os, du, som ene kan,
 saa lydt fra Danskens Fædreland
 maa tone Takkesange.

Grundtvig, 1848.

Sejr over Angsten.

DET er Mørketid nu. I de fleste af Døgnets Timer ruger Mørket over Landet, og færdes man ude, er der i disse Mørklægningstider ikke engang som før hist og her et venligt Lys fra et Vindue. — Selv i Byerne har man nu lært, hvad Mørke er. Det havde man næsten glemt, dette Mørke, der kan være saa tæt, at man næsten synes, man kan tage paa det. Og saa hele den Uhygge, der følger med det, naar man skal famle sig frem og ikke véd, hvad der kan møde en.

Johs. V. Jensen skriver i en Himmerlandshistorie: „Hvor Nætterne var sorte i Jylland, hvor det var en Realitet! Naar man lukkede Gangdøren op en Vinteraften, stod Mørket som et ravnsort Stof lige ind paa Øjnene, det var totalt mørkt, man befandt sig som paa Bunden af et Dyb, i en anden Art Verden, hvor man kun kunde orientere sig gennem Følelsen. — — Mørket og Angsten er et og det samme. Det indeholder alt det umulige. Det strider imod vort Blod. Jeg husker endnu godt den første Gang, jeg opdagede mit eget Hjerte, en Aften jeg var kommet ud at gaa i totalt Mørke og stod stille i Angst for at lytte. Med Rædsel fornam jeg da noget, der dunkede voldsomt og hamrede paa som fra en Indespærring dybt under Jorden og dog ganske nær, halsende mig ud i begge Øren. De beroligede mig noget, da det gik op for mig, hvad det var, men ikke helt; for det er Hjertet, der er bange først. Det maa have en stor Fjende i Mørket.“

Ja, hvor maa Mørket have spillet en stor Rolle for vore Forfædre med de primitive Belysningsmidler, en lille Stump Lys midt paa Bordet og ellers Mørket som en Mur udenom, og gik man fra Stue til Stue bærende en lille Lyseklyne, saa man Mørket flakke rundt om en, lurende i alle Kroge, snigende sig ind om en, op omkring en, svangert med Angst og Mørkerædsel.

Det kan ikke undgaa at have præget Sindet, alt dette Mørke, som Fantasien befolkede med alskens ondt. Lyset var livsaligt, fredbringende, gav Ro og Tryghed i Sindet. Mørkerædslen maa have været en vældig Magt. Den maa have knuget Menneskene, redet dem som en Mare. En Mængde af de gamle Sagn og Historier spiller paa den Angst for Mørket. Jeg husker paa Island

en Havebrugskonsulent, der kunde fortælle gamle Historier, saa Haaret stod stift paa Hovedet af en. Han havde fyldt sine Børn med dem, og da hans unge Datter sagde: „Jamen, Far, vi blev da ogsaa saa mørkerædde,“ lød Svaret overraskende: „Man *skal* være mørkeræd!“

Jeg er selv vokset op i et Hjem uden elektrisk Lys, og jeg husker, hvor Angsten kom, naar Lampen i Sovekamret blev slukket, og Fantasien tog paa at piske hver lille bitte Lyd, hver Knagen i Gulvbrædderne, hvert Sus i Dørspærken op til noget uhyre, noget farligt, der nærmede sig mere og mere, saa man tilsidst ikke turde trække Vejret. — Hvor meget mon moderne Børn kender til det? Et Tryk paa Knappen, og Lyset er der, jagende alt Mulm og Mørke fra sig i et Nu. Hver Krog er oplyst, der er intet af alt det, Fantasien arbejder med.

Det er betegnende, at *Lenin* ventede sig uhyre meget af det vældige russiske Riges Elektrificering, naar de store Kraftanlæg kom i Gang forsynende hver Krog af Landet med det hvide Lys, drivende foran sig alt Mørket og med det al Overtroen, hvortil han jo ogsaa regnede Kristendommen. Den mekaniske Oplysning vilde ligefrem ogsaa fremme Sindets Oplysning, mente han, naar Lyset fik Bugt med Mørket og dermed ogsaa med Angsten. —

□

Men der er en anden Slags Mørke end Naturens, og der er en anden Slags Angst end Mørkerædsel. Det er saavist ikke alt Mørke og al Angst, der forsvinder, bare man tænder Lyset. Der er ikke Spor i Vejen for, at et Menneske kan tænde samtlige Lamper i sit Hus, saa alt ligger badet i Lys, og dog føle sig omgivet af det tætteste Mørke og jaget af Angst. Det Mørke lærer vi at kende, naar vi bliver voksne, og altid er Angsten Følgesvend; de er kædet sammen som uadskillelige Følgesvende.

Først lærer vi vel den onde Samvittigheds Mørke at kende. Ja, det kender vi allerede fra Barn af. Naar man som lille gemte sig i Mørket under Trappen, var det vel i en Fornemmelse af Slægtskab mellem det ydre og det indre Mørke. — I Shakespeares „Macbeth“ gaar Mordersken Fru Macbeth i Søvn bærende et Lys, og Kammerpigens siger til Lægen, at hun altid kræver Lys, hele Natten maa der ikke blive mørkt. Saadan søger hun at bekæmpe Samvittighedens Mørke, der dog tilsidst jager hende ud over Vanviddets Tærskel.

Efterhaanden som vi lærer, hvad der bor i os for Kræfter, ser vi Mørket stige op om os. Dostojefskis Bog „Optegnelser fra et Kælderdyb“ er forfær-

delige Vidnesbyrd om, hvad der bor der dybt nede i os — til daglig dækket af pæne glasserede Sten, men det *er* dernede unnder Dækket, og Mørket kan stige op og brede sig, faa Solen til at slukne — eller det kan, som det i Reglen er Tilfældet, gennemsvive vor Tilværelse, saa det bliver et Slags Graavejr hele Tiden. Af og til kan en frisk Blæst drive Skyer og Mørke væk, saa vi i et Solstrejf ser vort Liv, som det skulde være: frisk, rankt, rent og godt. Desmere fylder Mørket bagefter os med Angst. De Muligheder for et skønt Menneskeliv forspilder vi, misbruger og ødelægger vi for os selv og — værre endnu — for hinanden. Det forfærdelige er altsaa, at jo klarere vi ser vort eget Liv, det Menneskeliv, der er givet os, ser det, som det skulde være, des tættere synes Mørket om os og i os, des større Angst. „Jeg kan ikke komme ud af Angsten for Ansvarret ved at leve“, skrev en ung engang til mig.

Naar der maaske ikke er ret mange unge, der ser dette saa tydeligt og forstaar det, beror det vel paa, at de ikke har faaet Øje for, hvor stort og rigt og derfor ansvarstygende Livet er. Mange lærer det først, naar de kommer til for Alvor at holde af et andet Menneske eller maaske først, naar de faar Børn og ser dem vokse op om sig. Da staar Mørket, det uigennemtrængelige Mørke, der indhyller Fremtiden, tæt ind mod en. Da hviler Ansvarret og den Angst, det fremkalder, knugende paa Sindet.

Vi kan lukke Øjnene i, vi kan styrte os ud i Arbejdet, i forjaget Travlhed, drive alle Tanker paa Flugt med Selskabelighed, larmende Radio, Avislæsning, Fornøjelser — vi véd dog inderst inde godt, at det *er* der, Mørket og Angsten. Vi véd, det vil vælde ind over os i samme Øjeblik vi i Stilhed sætter os til at tænke over Livet: Modsætningen mellem Tinderne, vi kunde have levet paa, og Kælderdybet, vi bor i, — alle de urgamle Spørgsmaal, gamle som Menneskeheden, men aldrig opslidte, borende sig ind i os: hvorfra? hvorhen? hvorfor? Er vi en Bold for Tilfældighedens Spil? Er vi en elendig Træl under Skæbnens tunge Aag? Er vi et ligegyldigt Legetøj for vældige Magter? Eller er vi nogle stakkels Skabninger, hvis Gøren og Handlen optegnes indtil mindste Enkeltheder i en ubarmhjertig retfærdig Guds store Bog, hvis Slutfacit vil blive en forfærdelig Dom.

Mørke, Mørke og en fortærende Angst!

Og saa er vi — trods al vor højt udviklede Kultur og Civilisation, trods Teknik og Videnskab og Oplysning helt paa Linie med Menneskeheden fra Oldtiden af med dens Mørkerædsel og Livsangst. — Ja, passer det nu helt? Var der f. Eks. ikke i den gamle Oldtidskultur en Harmoni og rolig Lykke-

følelse, der spejler sig i Kunsten? Goethe foretog i sin Manddomsalder en Rejse til Italien og blev der dybt betaget af de Spor af Oldtidens Kultur, han dér saa. Dér laa disse stilrene gamle Templer i det blændende Sollys, klare og rene i Linierne, vidnende om en Ro og Tryghed, en inderlig Følelse af Harmoni. Og de skønne Statuer af Guder og Helte — vidnede de ikke om en jordisk Glæde over Menneskelivet, det rent legemlige, uden nogen Spekulation over Synd og Mørke og Angst? Goethe kom til at hade Kristendommen, der efter hans Opfattelse havde sat Angsten ind i Verden og dermed Mørkerædsel, Askese og plump Overtro. „Tre Ting hader jeg,“ skrev han, „Lus, Tobaksrøg og † (Kristendom)“.

Vi véd nu, at hans Syn paa Oldtiden var et Fejlsyn. Der var langt fra den Ro og Harmoni, han troede. Bag det klare Sollys og den tilsyneladende Livsglæde lurede ogsaa Angsten og Mørket, Angst endog for Lykken, hvis den blev for stor. Guderne kunde blive misundelige. Herodot fortæller om den mægtige Hersker i Athen, Peisistatos, som af en Ven fik det Raad at kaste sin kostbare Ring i Havet for derved at mindske sin Lykke og afværge Gudernes Misundelse. Da imidlertid en Fisker kort efter bragte en Fisk op paa Slottet, og der i dens Mave fandtes netop den Ring, der var kastet bort, forlod Vennen ham, angst for at knytte sin Skæbne til en saa lykkelig Mand.

Gennem Tusinder af Aar en kæmpende og lidende Menneskehed, famlende i Mørke, knuget af Angst for Lykke, for Ulykke, for Ondskab og for Ansvar, for Livets store uløste, skæbnesvangre Gaader. —

Saa staar der i Johannesevangeliet: *Lyset skinner i Mørket, og Mørket fik ikke Bugt med det.* Ja, Gud være lovet og priset, Lyset skinnede i Mørket og skinner endnu!

Julenat, da Vorherre blev født,
da tændte sig Lyset i Mørkets Skød.

Og hvor mulmende tæt end Mørket var, saa fik det dog ikke Bugt med Lyset, men det blev ved at skinne og skinner den Dag i Dag, „skinner til ny Oplysning stor!“

Det, der skinnede ind i Mørket, var Guds Kærlighed, som han aabenbarede for os. Aldrig kunde Mennesker have fundet paa det selv, og selv om en stor Filosof skulde have spekuleret det ud, havde det ikke faaet mindste Betydning, for Kærlighed kan man læse om til Dommedag uden at blive klogere paa den,

hvis man ikke først har oplevet den, mødt den levende, faaet den ind i sit Hjerte.

Derfor maatte Gud selv komme til os med sit Budskab og selv leve mellem os Mennesker, for at vi kunde lære hans Kærlighed at kende som en Virkelighed, lære hans Sindelag at kende.

Du, Gud Faders enbaarne Søn!
Mand i Lys, men dog Gud i Løn,
underlig klædt i Kød og Blod,
kom paa vor Brøst at raade Bod!
O Gud ske Lov!

Himlens Lys kom i dig til Jord,
skinner til ny Oplysning stor,
godt kan vi nu ved Nattetid
kende som Børn vor Fader blid.
O Gud ske Lov!

Gud var ikke den forfærdelige, uberegnelige Moloch, der maatte formildes med Ofre, heller ikke den jernhaarde, uafvendelige Skæbne, heller ikke den blinde Tilfældighed, og ikke kun den ubønhørligt strenge og retfærdige Jahve. Han er vor kærlige Far.

Det er Kernen i Evangeliet. Det er Lyset i Mørket. Det er Frelsen for den uendelige Angst. Sandt nok, Mørket forsvandt ikke, det er der stadig, men Lyset er der ogsaa. Guds Kærlighed er der ogsaa. Vi er trods alt Mørke hans kære Børn og skal engang faa Lov til sammen med ham at holde Jul i Himmelby.

Og ligesom al Mørkerædsel forsvandt fra os Børn, naar vi blot hørte Fars Skridt i Stuen ved Siden af, og ligesom vi med ham ved Haanden turde gaa til Verdens Ende i det mest buldrende Mørke, saadan virker Guds Kærlighed paa os. Hver Gang vi tager ham i Haanden, svinder Angsten bort. Det er Troens herlige Magt; for Tro er ikke en Spekulation eller et Sæt Meninger af mere eller mindre ubegribelig Art. Tro er Tillid til ham, der vilde være vor Far, og hvis Børn vi maatte være.

□

Men den Kærlighed maa vi da vise os værdige til, vi maa da præstere en

eller anden Form for helligt Liv for med Rette at kunne kaldes Guds Børn. Jeg maa da i det mindste vide Besked med, hvad Troen gaar ud paa, kunne forklare og altsaa forstaa baade Bibel og Trosartikler. — Saadan melder Indvendingerne sig, og straks er Angsten og Mørket der igen.

Nej, da vi blev døbt, tilsagde Gud os det altsammen: Syndernes Forladelse, Kødets Opstandelse og det evige Liv, altsammen Udtryk for Befrielse fra Mørke og Angst, fra det Mørke, vi selv og vort Begær styrter os i, og fra det dybeste Mørke, der lurder for Enden af vort Liv: Døden. Alt det fik vi Løfte paa, Tilsagn om, skønt vi ikke forstod det allermindste af det og, som Kaj Munk paa sin drastiske Maade siger det, lige saa godt kunde træffe at svare med den ene som med den anden Ende. — Og der er slet ikke Tale om, at Daaben kun er en midlertidig Adgangsbillet, der kun gælder, til vi kommer til Skels Aar og Alder, som om Mørket og Angsten saa kom igen, eneraadende, som om vi saa maatte slaa os igennem paa egen Haand ved at præstere Tro i Betydning af Forstaaelse og helligt Liv. Saa vilde det se galt ud for os, for vi forstaa saamænd til syvende og sidst ikke stort mere af Vorherres Gave til os i Daab og Nadver som voksne end det lille Spædbarn; og hvad det hellige Liv angaar, var vi vist bedre farne, da vi laa paa Mors Arme, end naar vi selv staar med et lille Barn paa Armen.

Gud ske Lov, Daaben gælder! Vi fik Lov til at tro paa Gud som vor Far. Og det Barne-Tillidsforhold er ikke afhængigt af nogen Præstation fra vor Side. Hvad kan et Spædbarn præstere? Og hvad kan vi præstere over for Gud? Stiller en Far og Mor Betingelser for at kunne elske deres Barn? Holder de ikke af det, selv om det maaske volder dem Sorg? Er Gud maaske mindre end Far og Mor her paa Jorden?

Nej, det Lys, der skinnede ind i Mørket, var ikke en stakket Lygtemand, et Varsel om et nyt Mørke med Trældom under en endnu større Angst, om vi dog kunde til Punkt og Prikke opfylde en streng Guds Krav. — Lyset skinnede ind i Mørket, og dets Budskab varmede Menneskene helt ind i Hjerteroden: Herved udnævner jeg jer til mine kære Børn, og I skal vide, at saa er I det, hvor fjernt jeres Vej ellers gaar fra mig!

Hver eneste af os har i Daaben faaet Adgang til den Gave, Del i den Udnævnelse. Gaven ligger der til os. Hver Gang vi i Bøn tager Vorherre i Haanden, saa er Gaven vor, ja selv naar vi ikke gør det, følger han os med sin Faderkærlighed, saa vi aldrig behøver at ængstes eller skamme os for at vende os til ham. Der er intet, der kan skille os fra Guds Kærlighed, som Paulus

udtrykker det: „Jeg er vis paa, at hverken Liv eller Død eller Engle eller Magter eller noget nærværende eller noget tilkommende eller Kræfter eller det høje eller det dybe eller nogen anden Skabning skal kunne skille os fra Guds Kærlighed i Kristus Jesus, vor Herre.“

Det er Lyset i Mørket! Det er Sejren over Angsten! Det er den glade Kristendom — ikke fordi vi lukker Øjnene i for Mørket, ikke fordi vi overfladisk lader haant om Mørke og Angst. Vi ser tværtimod med vaagne Øjne ind i Mørket om os og i os, og vi kender Angsten, der stiger op fra det, men

Julen har bragt velsignet Bud;
nu glædes gamle og unge
hvad Englene sang i Verden ud,
nu alle smaa Børn skal sjunge.

Evangeliet, det glade Budskab om Guds Faderkærlighed, lover os, Guds Børn, en evig Sejr over Mørke og Angst, det bringer Himlen ned i Jordens Skyggedal.

Skulde jeg dog være bange,
Kristus hel er min Del,
kan jeg mer forlange!
Hvem kan mig den Himmel røve,
som Gus Søn
gav i Løn
dem, der hos ham tøve.

Ja, godt kan vi nu ved Nattetid
kende som Børn vor Fader blid.
O Gud ske Lov!

ERIK B. NISSEN.

Dansk Fællesskab.

En Hilsen fra Grænsen af N. P. Nielsen.

DET største og det rigeste, vi har oplevet i disse Aar som Danske, er det levende Fællesskab, som paa saa mange Maader har givet sig Udtryk. Nu véd vi lidt bedre end før, hvad det er at være Danske. Vi véd noget om, hvad Landsmandskab betyder. Og den gamle Sandhed, at det er aldrig saa galt, uden det er godt for noget, har bekræftet sig paany — ihvertfald for alle dem, der har haft Sind til at gaa ind under Prøvelsens tunge Byrde. Ja, for dertil kræves der et baade ydmygt og stærkt Sind, et rankt og trofast Sind. Et Sind, der vel kan bøjes i Sorg og under smertelige Lidelser, men som dog ikke knækker eller fortvivler i Mismod og Haabløshed.

Et saadant Sind har jeg mødt hos Landsmænd hernede ved Grænsen — baade Nord og Syd for Danmarks Statsgrænse — stærkest maaske hos vore Landsmænd i Sydslesvig. Jo, for alle har været inde under den sværeste Prøve, derfor ser vi klarest hos dem den Kraft, der er gemt i det danske Folks Sind. Jo tungere Prøvelserne er, desto flere Kræfter skal der til at bære dem. Vore Landsmænd Syd for Grænsen har baaret tunge Byrder, tungere end de fleste i vort Land kan fatte. Det gælder de unge ude paa Europas Slagmarker og det gælder Hjemmene hernede i Sydslesvig: Forældre, Kvinder og Børn, ja,

og de Gamle med. Ingen er uden for dette Lidelsernes Fællesskab. Men de har baaret det altsammen uden Klynk og Klage. Stilfærdigt, mandigt bærer de deres Sorg og Nød. Troen og Haabet og den indbyrdes Kærlighed bærer oppe. Vi maa lide med hverandre og bære med hverandre, siger de. Og det er jo ikke blot danske Hjem, men ogsaa deres tyske Naboer er ramt af Krigens tunge Byrder. Og det fælles menneskelige træder saa stærkt frem i en Tid som denne. Det mærker vi ogsaa her i disse Egne, og det mærker vi paa den nænsomme Maade, hvorpaa tyske Officerer og Befalingsmænd meddeler Hjemmene, at deres kære er iblandt de Faldne derude ved Fronterne. Jo, selv i en ond Tid finder Medmenneskeligheden dybe og skønne Udtryk. Det opleves gennem Kammeratskabet ved Fronterne og gennem stille Medliden og Medfølelse i de hjemlige Kredse.

Maa jeg i det følgende fortælle nogle Træk, som bekræfter dette, og som tillige kan give jer, der bor længere borte fra Grænsen, et Indtryk af Livet hernede.

Min væsentlige Kilde er *Flensborg Avis*; det Blad, hvori der staar mindst, men dog staar mest, fordi det bringer Bud om det mest værdifulde i dansk Folkeliv i Øjeblikket. Jeg tænker især paa de Breve, som unge Landsmænd, der er med i Krigen, sender hjem derudefra; og jeg tænker paa de Ord, der siges og skrives, naar Døden har været Gæst, eller Ulykken har ramt haardt. Da kommer der Bud til os, der faar Fællesskabets Strengte til at tone og dirre. Og da jeg i Sommer af de tyske Myndigheder fik Lov til at rejse til Sydslesvig for at holde Gudstjeneste i Valsbøl, da fik jeg en levende Fornemmelse af, hvad det er for Kræfter og Værdier, der bærer et Folk eller en Folkedel gennem de tungeste Oplevelser. Mine Indtryk fra denne Rejse er saaledes Baggrunden for, hvad jeg skriver her. Ligesom det til daglig at færdes i Grænseegnene og iblandt Grænsebefolkningen naturligvis ogsaa fylder ens Sind med mange Tanker og Oplevelser. Traadene fra Syd til Nord krydses ad mange Veje og paa mange Maader.

II.

I den tyske Almanak for Nordslesvig „Deutscher Volkskalender“ 1944 meddeles det, at af 21 tyske Lærere, der er med som Frivillige i Krigen her fra Nordslesvig, er de 5 faldet, altsaa ca. 25 pCt. Det samme er Tilfældet indenfor det danske Mindretal i Sydslesvig. Over Hundrede af vore Landsmænd er nu faldne eller savnede. Dertil kommer saarede og syge. Sig saa ikke,

at Danmark er udenfor Krigen! Som tyske Statsborgere opfylder danske Sydslesvigere deres Pligt til det yderste. Med Livet som Indsats har de været med fra Krigenes første Dage. Og fra de overordnede Militærpersoners Side lyder der kun eenstemmig Ros for disse Soldaters Præstationer. Nylig skrev en tysk Feldwebel til en falden Soldats Hustru i Flensborg: „I over et Aar har Deres Mand arbejdet hos mig, og jeg kan forsikre Dem, at jeg aldrig før har haft et saa paalideligt, retskaffent og retlinet Menneske hos mig.“ Og som dette Vidnesbyrd fremhæver den retlinede Karakter, saadan mange andre. De danske Sydslesvigere er pligtopfyldende, offervillige og trofaste.

Da een af dem saa, at en tysk Kammerat laa haardt saaret, ilede han i en Kamp-pavse frem for at redde Kammeraten, men i det samme faldt der en Granat og ramte ham selv. Hans Pligtfølelse og Offersind tvang ham til at give sit eget Liv; med et uforfærdet Mod havde denne unge Flensborger gjort mere end sin Pligt. Og saadan kunde der nævnes Eksempel paa Eksempel.

Den første af det danske Mindretal, som faldt, var den unge Peter Lund fra Medelby. En kvik og dygtig og opvakt Landmand, der havde været paa dansk Højskole og havde haft flere Pladser som Landmand i Nordslesvig. Han var fra et sjældent godt Hjem. En stor Flok Børn var vokset op i Hjemmet, alle blev de trofaste mod Danmark. Faderen døde for en Snes Aar siden, men deres gode, dygtige Mor holdt godt sammen paa Hjemmet, og Børneflokkens hjælp flittigt og trofast deres Mor. Enhver kan forstaa, hvor svært det er at drage hjemmefra og ud i Krigen, dobbelt svært naar Mor er ene derhjemme. Det var ogsaa svært for Peter Lund. Men Pligten bød ham, og han fulgte Budet i 1939.

Saa kom Sommeren 1940 med Tyskernes Sejrstogt gennem Holland, Belgien og Frankrig. Der faldt han. En af hans gode Venner her hjemme fra, Marius Andersen, Avenstoft, var hos ham i den sidste Stund. Og han skrev hjem og fortalte om Peters Død. Det vakte dyb Sorg hos os alle, som kendte ham eller kendte det prægtige Hjem. Vi følte, at Danmark blev fattigere ved at miste een af sine Sønner af den Støbning, som Peter Lund var. — Men det blev ikke ved ham alene. Nu er der en lang, lang Række af unge, trofaste Landsmænd, der har maattet give deres dyrebare Liv. Det svider een i Hjertet at tænke derpaa. I Forvejen er der saa faa Danske dernede, saa vi har ingen at undvære, og Tabet føles des smerteligere. — Men vi føler ogsaa Stolthed og Taknemlighed overfor disse unge Landsmænd, der paa en saa ærefuld og mandig Maade møder deres tunge Skæbne og gør deres Pligt.

Da Peter var faldet skrev hans fornævnte Kammerat og Ven følgende fordringsløse lille Digt til Minde om sin Kammerat:

Paa Frankrigs krigsopfyldte Jord
han kæmpede med Ære,
med Tanken mod det høje Nord,
for jer, som i vor Hjemstavn bor,
han maatte Trøjen bære.

Ved Aisne-Flodens grønne Strand
jeg sidst saa ham i Live,
for Hjemstavn, for sit Fædreland,
han stred for vist som tapper Mand,
han Livet maatte give.

En sagte Hilsen til hans kære
blev Afskedsord i sidste Stund,
og: Danmarks Liv og Danmarks Ære —
skal for os Danebrog være
derhjemme i den grønne Lund.

Nu hviler han i fremmed Land,
i Sydens skønne Egn,
hvor Aisne-Flodens Sølvflor
sig gennem Crony's Bakker snor,
et Trækors er hans Tegn.

Gud tog ham hjem, min Kammerat,
som sammen med mig led,
dog ved jeg, at hans Sindelag —
den sidste Stund, den sidste Dag,
med Gud for Danmark stred.

Saadan døde denne unge dansksindede Mand med Tanker og Sind vendt mod Nord. Hils Mor, sagde han, og sig, at det gør ikke noget, jeg dør, blot Danebrog maa faa Lov til igen at vaje over et frit Danmark! Se, det var en Hilsen til Danmark, som vi kun kan glædes over. —

Saa gik der et Aarstid, saa kom der Bud fra Østfronten, at nu var Marius Andersen ogsaa faldet. Et haardt Aar havde det været med de voldsomme Kampe mod Russerne, og mange maatte bøde med Livet. Deriblandt Marius. Jeg har faaet berettet, at een af hans tyske Kammerater skrev hjem ved

hans Død: Nu er Marius Andersen faldet, om jeg kommer levende hjem, véd jeg ikke. Men det skal I vide, at nu er jeg ikke bange for at dø, for Marius har lært mig, at Kristendommen er Sandhed og Virkelighed. — Om det er sagt med disse Ord, véd jeg ikke, men det er Meningen af Brevet. Han vilde fortælle sine Forældre, at nu var Angsten for Døden jaget ud af hans Liv, og det havde hans danske Kammerat hjulpet ham med. Eller sandere sagt: Gud havde brugt Marius Andersen til i sit Liv at vidne om „den Fred, vor Frelsermand med Angestsved har bragt i Stand“. Ja, det lærer de os, disse unge derude i Krigen, at Guds Fred kan ejes og bevares midt i Vaabenbraget. Og jeg tænker endnu paa et Par af de Faldne, hvis Billeder jeg saa i Valsbøl. Der var Marius Mikkelsen, som lige før han rejste ud efter sin sidste Orlov, sagde til sin Mor: Mor, naar Anne Kathrine og jeg bliver gift, saa vil vi begynde Dagen med at synge Morgensang, for det sinker nu ikke. Fra sit Ophold paa Højskolen stod det som et lyst Minde, der havde Værdi for ham, at Dagen blev begyndt med Morgenandagt og Morgensang. Maaske han ogsaa selv har fortsat dermed ude i Krigen, men skønnere vilde det blive — langt skønnere — naar han og hans unge Viv kunde begynde Dagen paa den Maade i eget Hjem. — Ak, Marius, saa langt naaede du ikke! I havde ellers begge fortjent det. Men der gik kun faa Dage efter, at han var rejst hjemmefra, saa var han heller ikke mere iblandt de levendes Tal. — Forstaar I saa ikke, alle som læser dette, hvor forfærdeligt svært det er at sige Farvel og tage Afsked med Hjemmet og tænke paa: Nu skal vi ud i Krigens Helvede igen. —

Denne Afsked er saa svær, at det næsten ikke er til at tænke derpaa. For det derude er saa rædselsfuldt, som een udtrykte det: kan vi end komme hjem med hele Lemmer og vor Krop i Behold, saa er jeg bange for, at vi har sat vor Sjæl til. Saa voldsomt kan det virke ind paa Sindene, det de oplever ved Fronten.

Ja, der kunde være mange at nævne endnu, Marius Lorenzen fra Østerby Mark, Christian Nielsen fra Flensborg og nu sidst den unge, dygtige Fuldmægtig Hærck fra Duborgskolen — og mange flere. De har alle stridt en Strid som retsindige Mænd, der ikke veg tilbage for de største Krav. Helt og fuldt vilde de opfylde deres Statsborgerpligt mod Tyskland, loyalt bøjede de sig for Pligtens Krav og gav deres Liv i Striden. Vi hædrer deres Minde bedst ved at leve trofast for det, som de og vi var og er fælles om: Danmark! Naar vi dør, skal Danmark leve.

Det Fællesskab vi ejer som Kristne og som Danske, det brydes ikke af Døden. — Der kommer en ny Dag efter denne. Og naar Mørket er tættest, er Dagens Frembrud nærmest!

De unge Mænd, som har givet deres Liv for Danmark, de er ogsaa med til at berede en ny Dag for den nye Slægt. Deres Trofasthed, deres Pligtfølelse og Offersind vil lyse langt ind i Fremtiden og virke forpligtende overfor den unge Slægt i Tiden, der kommer. Deres Daad vil bevare Mindet og gøre det levende. —

Se, disse skønne Træk, som der kan fortælles derudefra, hvor Kampen er haardest, de er med til at give Kræfter til dem derhjemme — til Slægt og Venner, ja, til hele vort Folk. For de hører jo os til, baade af Afstamning, Arv og Vilje. De er danske og er fælles med os alle om at eje Danmark. Men ogsaa hjemmefra gaar der Kræfter udefter. Thi ogsaa hjemme maa der bæres tunge Byrder. Og Heltene derhjemme er ikke ringere end dem derude. Det fik vi at se, da det store Luftbombardement fandt Sted i Flensborg den 19. Maj i Aar.

Det var ved Middagstide, at der kom en stor Flok engelske og amerikanske Maskiner og fra en vældig Højde (10—12 km) kastede deres Bomber ned over Flensborg By. Ved den Lejlighed omkom der i Følge de tyske officielle Meddelelser 82 Mennesker, deriblandt 15 Børn fra den danske Børnehave, der saa at sige blev udsløttet ved den Lejlighed. Det var et haardt Slag for alle Danske i Flensborg, ja, for alle, der føler Solidaritet og Fællesskab med vore Landsmænd imod Syd, men haardest var det begribeligvis for de Forældre og de Hjem, som mistede deres Smaaabørn saa pludseligt. Flere Hjem mistede 2 Børn, de eneste to de havde, saa det var strengt, især da flere af Børnenes Fædre er med ude i Krigen, og Mødrene saaledes er ene om at bære den tunge Sorg.

Men da mærkedes det stærkt, sagde de dernede i Flensborg, hvad dansk Fællesskab er værd. Der gik en Strøm af varme, deltagende Tanker over Grænsen i de Dage, der sendtes Blomster og Hilsener til de ramte Hjem og Smaa børnenes Baarer. Og jeg tænker ogsaa, at der var mange i de Dage, som bad Gud om at være de sørgende nær og slukke deres Sorg med Glæde.

De 3 danske Præster i Flensborg hjalp kønt hinanden ved den store Begravelse og talte Evangeliets trøstende Ord. Thi Gud er ene den, som kan trøste til Bunds, for Han kan overvinde den Død, som er Sorgens og Smerstens Kilde, og han kan give os det Livshaab, der oprejser og giver ny Kraft

og nyt Mod til at leve. Men Guds Kærlighed og Omsorg mærker vi ogsaa gennem Menneskers Kærlighed og Omsorg. Han gør Fællesskabet levende iblandt os. Saadan følte de det ogsaa i Flensborg i de Dage. De mærkede klart og tydeligt, at de var ikke ene i Sorgen, ikke ene i Ulykken. Danske Landsmænd var fælles med dem, og det gav dem Kræfter til at bære de store Trængsler.

Da jeg den Morgen i Maj gik fra Børnenes Fællesgrav paa Fredshøjens Kirkegaard, opsøgte jeg Redaktør E. Christiansens Gravsted for at dvæle lidt i Mindet om denne ægte Sydslesviger. Han var en Mand, der var prøvet i Lidelsernes Skole — og var blevet stærk derved. De dybe Skuffelser og smertelige Oplevelser havde faaet rige Kilder til at vælde frem i hans Sind og Sjæl. Byrderne, der var lagt paa hans Skuldre, vilde have knækket mangan en Kæmpe, men ham gav de en egen Rankhed og værdig Holdning. Han voksede som Menneske og Personlighed under Livets tunge Tilskikkelser. Det var altid Højtidsstunder at sidde under hans Talerstol, hans Stemme havde en eget sløret men fin og dyb Orgelklang. Der var Kirkemusik i hans Røst og Tone. Det var Vemoden, Smerten, Glæden, Troen og Haabet og den inderlige Kærlighed, der tonede os i Møde gennem Ernst Christiansens Tale og gav Genklang i vor Sjæl. Den Mand var bleven rig ved at miste, stærk ved at kæmpe, stor ved at lide. Trods Nederlag og Skuffelser dog en lykkelig Mand. Og saa levende! Der gik en Strøm af Liv og Kraft gennem hans Sjæl og befrugtede hans Gerning. Og det bekræftedes for mig, hvad jeg ogsaa før har oplevet, at de døde er de mest levende.

Der stod en enkel, prunkløs Sten over Graven. Herpaa havde Christiansen sat en Indskrift, da han rejste den over sin Hustru, et Par Aar før han selv døde, men nu stod den som en Indskrift over dem begge: „*Saa gaar den Sjæl til Hvile i Færd med sødt at smile*“. Og i vort stille Sind følger vi til: Som føler, i sit *Ord* hos os, vor Herre bor. Ellers kunde vi næppe møde Døden med et Smil. Men som Kristne tror vi, at det er ikke Døden, men Livet, der sejrer. I den Tro lever vore Landsmænd, derfor kan de gaa til Hvile med et Smil. For de er forvisset om, at der skal komme en ny Morgenrøde — baade i folkelig og kristelig Forstand.

Ja, det var godt at være sammen med Landsmænd i Sydslesvig baade i Valsbøl og i Flensborg. Vel er det danske Mindretal kun lille i Tal — og det er blevet mindre under Krigen — men trods dette ejer de et levende Haab og en stærk Tro. Det skal nok ende godt for Danmark, siger de, thi end er

der en Gud foroven, der raader for Danmarks Sag. Og blot vi er tro mod Ham og tro mod Danmark, saa vil Han bevare os — baade i Liv og Død. Og Han vil ogsaa bevare vort Fædreland.

Ja, saadan styrkes Fællesskabet mellem Landsmænd over Grænsen og videre ud. De unge, der er med ude i Krigen, styrker dem derhjemme ved deres modige og tapre Holdning, deres frejdige og frimodige Sind. Og de derhjemme styrker deres unge ved trofast at fortsætte Livet og Arbejdet hjemme og ikke synke hen i Selvopgivelse og Haabløshed.

Og vi andre lærer, at det er ikke de lette og lyse Dage, der gør Livet rigest; men de Dage, da vi inderligt og helt giver os Livet i Vold og lever for det, som er større end os selv: Fædrelandet, Folket og den kristne Menighed.

Ja, Gud ske Lov og Tak for det danske Fællesskab — ogsaa med vore Landsmænd mod Syd!

Vel kan Gud synes streng, men lader vi Ham raade, saa oplever vi, at Han vil os det bedste. Han vil, at vort Liv skal bære Frugt, god og gylden Frugt. Dertil vil Han ogsaa hjælpe os gennem Livets tunge Tilskikkelser.

„Den Kærne vorder alt for let,
der savner Regn og Væde,
saa brænder Aandens Fakkelt slet
i Sol og idel Glæde;
den Urt, som bringer bitter Vé,
kan skænke røde Kinder,
saa maa mit Øje Sorgen se,
før det sin Frelse finder.“

III.

Og maa jeg saa tilsidst sende en personlig Hilsen til alle vore gamle Elever og Venner hernede fra den danske Præstegaard i Højer. Vi har det alle godt. Min Kone og jeg har faaet en god Gerning her i Sønderjylland; først 15 Aar i Vedsted Sogn og nu 8 Aar hernede i Højer og i Grænsesognene. Vi har mødt venlig Forstaaelse og god Vilje, hvor vi har virket og er taknemlige for Gerningen iblandt Landsmænd. Og store Opgaver ligger foran os i den Tid, vi gaar imøde. Der bliver meget at bygge op i Evropa — ogsaa i Danmark i de kommende Dage. Her i Højer vilde vi gerne have bygget en ny Ungdomsskole med Carla Schibler som Leder, og vi ser med Glæde, om Landsmænd i det øvrige Land vilde række os en hjælpende Haand ved at skænke en Gave

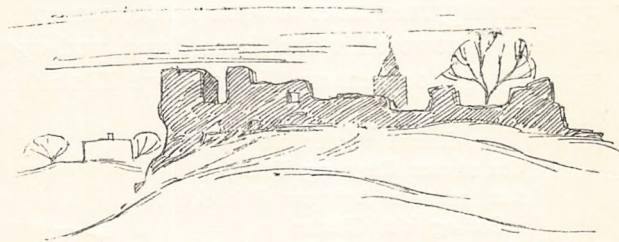
eller tegne en Andel i Skolen. Her i Vestslesvig er der allerede tegnet over 35,000 Kr. i Andele paa 50 Kr., saa Begyndelsen er gjort.

Men endnu er Sagen ikke saa langt fremme, saa vi ønsker den offentlig omtalt. — — —

Ja, saa sender vi vore bedste Hilsner fra os selv og fra vore 8 Børn, som alle har det godt.

Højer i November 1943.

CECILIE og N. P. NIELSEN.

Pastor N. P. Nielsen, der er dansk Sognepræst i Højer, har for henvend 30 Aar siden været Lærer ved Antvorskov Højskole og er gift med Enken efter Højskolens Grundlægger Niels Eggert.

Det folkelige Danmark og dets Digtere.

DER gives ingen bestemt Forklaring paa, hvad det vil sige, at noget er folkeligt. Men Begrebet bliver tit misforstaaet. En meget udbredt Opfattelse gaar saaledes ud paa, at det betyder noget laverestaaende og tarveligt. Saaledes ser man ofte, at tvivlsomt udseende Ølstuer og snavsede Beværtninger reklamerer med, at de er folkelige. Og filmsmæssigt og scenemæssigt kaldes det barnagtige og sjofle, altsaa det, der er beregnet for smaat begavede, for folkelig Kunst, skønt det hverken er Kunst eller endnu mindre folkeligt. Den Slags Ting er en taabelig og en uanstændig Anvendelse af dette Ord. Og det burde betragtes som en Fornærmelse af groveste Art. Thi folkelig maa i hvert Fald have noget med Folket at gøre. Og naar det danske Folk har det Kulturstade, som Tilfældet er, kan det ikke være opnaaet ved, at Flertallet heraf og de bærende Elementer heri har deres Hovedinteresse paa Ølstuer eller ved Underholdning af lav og lummer, uudviklet og ubegavet Art.

Det folkelige er tværtimod det, der er værdibærende og værdiskabende i et Folk, og som spores i Folkesindet og Folkesjælen, det er selve Styrken og Kraften i Slægternes Liv og Virke. Altsaa noget komplet modsat den første Opfattelse af det.

En anden Misforstaaelse gaar ud paa, at det folkelige er det samme som det nationale. Det er det ikke, selvom der er Slægtskab mellem Begreberne.

Det nationale er fortrinsvis noget udadvendt, det folkelige fortrinsvis noget indadvendt. Hvor det nationale er det festlige og det stemningsfulde, er det folkelige det hverdagsagtige og det nøgterne. Det sidste er Næringen, det første dets Krydderi, til Tider Stimulans. Det nationale bæres af Symboler, det folkelige af skjult Kraft.

Det nationale kan blive det nationalistiske og er i saa Fald en Fare for et Folk, fordi det da tager Kræfter i Brug til Udvendighed og beruser til Sanseløshed. Det folkelige kan slaa Revner, men svinder det hen, gaar selve Folket under. Det er derfor det væsentligste af alt for en Nation at bevare og styrke Folkeligheden.

En stemningsbevæget national, men ufolkelig Digter har i et inspireret

Øjeblik skrevet den kendte Linje om, at „aldrig kan et Folk forgaa, som ikke vil det selv“. Set ud fra et nationalt Syn er dette usandt. Historien har flere Eksempler paa, at Nationer er gaaet under, skønt de ikke vilde det selv. Men ud fra et folkeligt Syn er Ordene for saa vidt rigtige, som, at et Folk, der vedkender sig sin selvstændige Opgave som saadan og derigennem føler Forpligtelsen til at fortsætte den fædrene Gerning, det har faaet i Arv, og hvoraf Forstaaelsen lever uudryddeligt i dets Sind, vil bestaa saa længe, det følger Guds Veje, og som det er Guds Vilje.

At søge og at følge Slægtens Spor er et Udtryk for at være folkelig. At fornemme, at vi har Bosted i Riget og vil være et frit Folk, er en national Idé, som er rigtig. At fornemme, at vi har Grosted i Riget og er et bundet Folk, bundet af Slægtens Sved mere end af dens Blod, bundet af Guds Førelse med os, er en folkelig Idé, som er sand. Saaledes bliver det folkelige ogsaa et Udtryk for Medborgerlighed og for Medmenneskelighed, ikke saa meget i Teori, ikke engang saa meget i Vilje, men i Gerning og i Natur. Men det folkelige er meget andet, det er meget, der slet ikke kan forklares. Ogsaa deri har det en Forskel fra det nationale, for kan dette end ikke altid forstaaes, saa kan det altid forklares. De stærkeste Kræfter er tit undergivet ogsaa en vis Part af mystiske og uforklarlige Love, saaledes med Folkeligheden.

Der findes imidlertid Mennesker, som altid vil forstaa Tingene fuldt og helt gennem saglig Forklaring. For dem kan det folkelige blive noget af en Taagemasse, hvilket atter vil sige noget, man smiler ad (et Smil, der dog rammer vedkommende selv). Og der er andre Individuer, hvis Samfundsopfattelse er udjævnet eller smuldret, maaske grundet paa Generationers Fravær fra Landsbysamfund og lignende Klaner, og endelig er der Mennesker, hvis Sind af forskellige andre Aarsager er blevet for rodløst til, at det kan staa fast i dansk Folkeligheds Muld. Hvis disse Grupper ikke anerkender det folkelige, er det, fordi de ikke fornemmer det, og saaledes heller ikke fornemmer Formaålet med deres Eksistens som danske Borgere. Som Edderkoppen har de bidt Traaden ovenfra over, fordi de ikke forstod Nyttens af den. Den største Fare for Udslettelse af det folkeligt-danske ligger dog sikkert i selve Tidens Materialisme. Som Andelsbevægelsen, der er et typisk, et i Verden enestaaende, Udtryk for det folkelige, er en jævn Blanding af Materialisme og Idealisme, der støtter hinanden, en Blanding af Smør og Aand, af Bundethed og Frihed, saaledes er det ogsaa med det folkelige. Den rene Idealisme kan være overjordisk, den rene Materialisme underjordisk, ved en passende Blan-

ding kommer Tingene til at staa fast paa Jorden. At Idealismen skulde faa Overtaget, er der næppe Grund til at tro, men Grænsen for Materialismens Mængde kunde maaske nok blive overskredet; der kan spores Tegn derpaa. Her lurder en stærk Fare for Folkelighed, en Fare, der sikkert er større end en sanseberust Nationalisme, der for saa vidt er en Form for Idealisme, og som der ogsaa kan spores Tegn paa.

Den danske Landbo, den jorddyrkende Borger, har vel mere end nogen anden fulgt Slægtens Spor og har daglig set det danske Land i dets skiftende Billeder og i dets Udformning af Fortids Slægters Virke stærkere, end andre Stænder har haft Mulighed for. Han Nationalfølelse er maaske ikke derved blevet inderligere end andre Landsmænds, og han er heller ikke blevet mindre egoistisk og materialistisk end nogen anden Dansk. Men Forholdene har bevirket en dybere Rodfæstelse i det folkelige. Det var en naturlig Ting, at „det folkelige Venstre“ opstod med netop det Navn, at Folkehøjskolen fortrinsvis blev rekrutteret fra Bondestanden, og at det er Landet, der mest kender til de folkelige Møder, saaledes som det altsaa ogsaa var paa Landet, man følte og forstod Andelsbevægelsens sande Idé. Men Flugten fra Land til By gir Indtryk af, at der er Fare paa Færde. Hvis man flygter fra Landets Slæb og fra mindre økonomiske Muligheder for at prøve Chancer paa Brostenene, da bider man Traaden over, som bærer Nettet, og vil man ikke — fra den anden Side — give Plads og Muligheder for Ungdommen paa Landet, da bider man ogsaa her Traaden over. Vi taaler maaske nok denne Flugt og Flytning statslig set, men vi taaler den ikke, hvis den er Udtryk for en Opløsning af den folkelige Bundethed, som er selve Danskerfolkets Eksistens. De danske, der i sin Tid blev drevet til Amerika paa samme Maade, som mange nu drives til Byerne, mistede aldrig deres Folkelighed, den var deres Blods Uro, omend den ofte senere af Mangel paa hjemlig Jord blev til en Slags Føleri. De havde ikke klippet Traaden over, blot strakt den, saa den blev tyndere.

Folkeligheden lever naturligvis andre Steder end paa Landet, den lever ogsaa i de Familier, der har bevaret Forbindelsen med Slægter paa den frodige og ydende danske Jord, eller som er blevet grebet af denne Folkelighedens Væren og har faaet den indblæst i sit Sind. Men den næres bedst paa Landet og har sit Bosted, sin Oprindelse herfra, hvor Landsbysamfundene dannedes, herfra hvor alle frie Mænd var Førere. De enkeltes Værn om det nedarvede Hjem, bliver Danmarks Værn om det arvede Land

At bevare, saa vidt muligt at forklare, og at styrke det folkelige er til alle

Tider den største Opgave for danske Folkeførere; thi derved øges Kraften og kendes Viljen til de folkelige Opgaver, individuelle som kollektive, uden hvilke Eksistensberettigelsen forsvinder og Eksistensmuligheden visner. Kun den Tale er folkelig, som er holdt i Kraft af dette og ud fra den Aand. Og kun den Forfatter er folkelig, der evner og vil det samme med sin Pen.

Der er vel Urter, som kan synes at gro i Kraft af sig selv, men Misvækst kan da dræbe ogsaa dem, og frodigst Vækst bliver ofte, hvor Pasning af en rimelig Art er til Stede. Det folkelige Ord i Tale og Skrift er med at give Danskerlivet Sejghed og Vækst, at gi Planten Blomster og Frugter. Og Veje findes der, hvor Mennesker har traadt Stierne faste Aar efter Aar igennem Generationer; men de kan blive pløjet op, som mangan Kirkesti er blevet, hvis deres Nytte synes ringe, uden Hensyn til, at det var Strømmen og Tilfældigheden, der for en Stund ledte Gangen uden om. Og saa kan det blive vanskeligt at finde og at faa de gamle Stier tilbage. Den Sindets Konservatisme (som ikke behøver at have noget med politisk Konservatisme at gøre), der værner om gamle Værdier, hører med til den Folkelighed, som f. Eks. vore folkelige Forfattere med Gravlund i Spidsen har værnet tappert om.

Den officielle Danmarkshistorie er først og fremmest en Beretning om det nationale Danmark, der er en prangende Blomst, til Tider i Afglans, af det folkelige Livstræ. Det folkelige Danmarks Historie er Folkets Liv i Hverdagens Gerning, under Skæbnens Tilskikkelser, under Slægtens Lov, i Sindets Frodighed og med Hjertets inderlige Tro, i stort og i smaat, i godt og i ondt. Den Historie findes i det, de gamle fortæller og i det, de sang, og den lever i den folkelige Digtets Syner.

Til de folkelige Forfattere hører nogen af vore største, f. Eks. H. C. Andersen og Pontoppidan, men oftest var de hjemstavnsprægede Forfattere mere enkle og klare i deres Udtryksform, hvorfor de tit kom til at betyde mere for de jævne Læsere, som er et stort Flertal i det danske Folk.

Men ogsaa for Forfatternes Vedkommende gælder det, at Folkelighed ikke har noget at gøre med Lavhed og Lummerhed. Og den Skribent, der tilsvindler sig den folkelige Hædersbetegnelse ved en Samlebaandsproduktion af forlorn Moral og sentimental Hygge, bør ikke forveksles med den ægte folkelige Digter.

Folkelig er den, hvis Røst er Folkets ægte og dybe Stemme, og som med denne skærer igennem alt det, der udhuler og udmarver Kraften og Viljen og Maalet.

Folkelig er den, der viser os vort Folk i Storhed og i Fald, i Sejr og Nederlag, i Resignation og Vilje, i Sandhed og i Højsind — i Ærlighed.

Folkelig er den, der viser os Samhørigheden mellem Danmarks Land og dets Folk, mellem Slægterne nu og før, mellem Mennesker og Medmennesker.

Folkelig er den, der beretter for os om vort Folks Styring og om dets Styrelse, om Guds Virke iblandt det.

Folkelig er den, der forkynder, at vi er danske og vil vedblive at være danske, ikke i Kraft af en materiel eller en anden fiks Idé, men i Kraft af, at vi er et levende Folk.

Ja, folkelige er de Forfattere, i hvem Folkesjælen afspejles og Folkeanden lever og som selv lever midt iblandt sit Folk, som fuldt og helt hører det til.

Ved Indkørslen til Reersø, der, hvor den gamle Skole laa, er nu rejst en Mindesten for Thorkild Gravlund. Der staar paa denne: „I Sognet var han Fædres Søn. I Digt og Daad Danmarks Dreng“. Dette Vidnesbyrd om Gravlund er Sandhed, men det er tillige et Program for det folkelige, og det er en Overskrift, der kunde sættes paa en Mindebog om enhver af vore betydende hjemstavnsbundne folkelige Forfattere. Et Par af de største blandt disse har jeg tidligere skrevet om. Nemlig Marie Bregendahl og Sigurd Elkjær. Jeg vil gerne slutte denne Artikel med at fortælle om to andre, om en Jyde og en Øbo, om Salomon Frifelt og

Helene Strange.

Meddelelsen om Helene Stranges Død i Eftersommeren i Aar kom uventet. Og man maatte standse et Øjeblik for at mindes hendes Livsværk i Ærbødighed. Det var Danmarks mest udprægede digteriske Hjemstavnsforfatterskab. Der kunde staa Strid om Helene Stranges Idéer, men efter hendes Død maatte alle, der kendte hende, bøje sig i Beundring og Taknemlighed for hendes Arbejde.

Helene Strange fødtes den 26. September i Oustrup paa Falster som Datter af Gaardejer A. Pedersen Strange og Hustru Kathrine, f. Prier. Da hun var fem Aar gammel, døde Moderen, og Helene Strange kom i Huset hos Bedsteforældrene. Hendes Skolegang var der ikke meget ved og hendes Kundskabsmængde ikke stor, da hun kun 13 Aar gammel blev taget ud af Skolen. Efter Konfirmationen blev hun Husbestyrerinde for Faderen. Men fra sit 17. Aar søgte hun Uddannelse og Udvikling uden for Hjemmet. Hun havde forskellige lærerige Husgerningspladser og deltog med Iver i Foreningsarbejde. Senere

tog hun huslige Pladser i Norge og i England og fra 1911 til 1912 i Amerika. Hjemkommet fra Udlandet begyndte hun paa Arkivstudier og fortsatte hermed i tre Aar. Indenfor dette Tidsrum var hun ogsaa Elev paa Askov Højskole. Hjemstavnslitteratur blev snart hendes Speciale, og hun begyndte selv at gøre Studier i Marken. Hun fortsatte sin første Ungdoms Interesse for Foreningsarbejde. Især var det Politik (hun tilhørte Det radikale Venstre), Kvindebevægelse og Fredssag, der havde hendes store Interesse, og som hun ofrede mange af sine Kræfter.

Hendes Hjemstavnsinteresse og historiske Studier gav sig synligt Udslag i en Række lokal-historiske Romaner, der næsten alle havde til Opgave at belyse det falsterske Bondeland og de vestfalsterske Bondeslægters Udvikling. Hun debuterede 1903 med en lille Bog med religiøse Betragtninger, „Menneskelighed og Hellighed“, og 1906 kom en anden lille filosofisk Bog „Fremmede Fugle“; begge disse to udkom under Pseudonymet „En Bondepige“. 1910 udkom under Navn hendes første egentlige Bog, Nutidsromanen „Oluf Ruder“ og i 1912 „Skærlunde Kro“. Derefter følger den lange Række af Hjemstavnsromaner: „Priergaardsslægten“ (2 Bind) 1922—1923, „Inger Prier“ (2 Bind) 1923—24, „Jomfru Mossin“ 1925, „Fra Nordfalster til Stillehavet“ 1926 og sluttelig de 8 Bøger om Sværkeslægten, fra 1929 til 1941, i følgende Orden: „Søren Sværke“, „I Fædrenes Spor“, „Slægtens Arv“, „Rodbundne“, „Under Familieloven“, „Ad Pligtens Veje“, „Tro i Liv og Død“ og „Den sidste Sværke“. Desuden har hun i fire Bind skildret „Den ældste Generation“, der indeholder 200 Levnedsløb om gamle Falstringer, alle paa over 80 Aar. Ogsaa en Del Folkelivsbillede (opført paa den af hende erhvervede Møllebanke i Nr. Alslev, af falsterske Dilettanter, klædt i Egnsdragter og med Egnens Maal som Tale) har hun skrevet og i maaske Tusindvis af Artikler og Smaa-fortællinger. Og ved sin Død laa hun inde med flere paabegyndte Manuskripter, bl. a. til en Romanserie i Lighed med Sværkebøgerne, hvori hun vilde have givet de falsterske Husmænds Historie. En af Helene Stranges mest populære Bøger er den lille sødmefyldte, men dybt tragiske Bog om „Jomfru Mossin“, den 17-aarige Præstedatter fra Gunslev, der blev dømt til Døden og halshugget for en falsk Beskyldning om Giftmord paa sin Kæreste, den dobbelt saa gamle, noget enfoldige Pastor Clausen. Men hendes Hovedværk, ogsaa kulturhistorisk set, er de 8 Bind, 2300 Sider, om Sværkeslægten. Bøgerne kan udmærket læses hver for sig, altsaa i tilfældig Orden og uden at man behøver at læse dem alle, men det fulde Udbytte faar man kun ved at

læse dem fra Bind I til Bind VIII, det gælder romanmæssigt som kulturhistorisk.

Det er Beretninger om Menneskeskæbner med de Sorger og Glæder, Haab og Skuffelser, der knytter sig dertil. De handler om Ondskab og Had, men ogsaa om Hjælpsomhed og Næstekærlighed, om usminket Egoisme som om menneskelig Opofrelse, om Trofasthed og om Svigten, om Lykke og Ulykke, om Held og Uheld, om Svaghed og Vilje, Hverdag og Fest. Alt véd Helene Strange Besked med i disse Menneskers Liv og Færden, og hun fortæller derom med Varme og i Sandhed. Tilsyneladende er det oftest de mørke Skyer, der hvælver sig over disse Slægters Liv, og der er mere Snavs end Skønhed at skue, men alligevel evner hun at fastholde Troen paa det menneskelige og viser, at Lyset altid skinner igennem selv det sorteste Muld, og at dets Skin bliver mere og mere klart. Men Sværkernes Historie er mere end Romanen om Skæbner. Det er hendes Hjemstavns, Nordfalsters, Historie i mere end 200 Aar, fra før 1700 til efter Verdenskrigen, og her bliver det et Monument over Egnens og Tidens stærke og særprægede Foregangsskikkelser. Men det er ogsaa Danmarks Historie i samme Periode, vort Lands og vort Folks Historie set med Almuens Øjne og udtrykt med deres Tanker. Thi hun havde et intimt Kendskab til ikke blot Almuekultur, men ogsaa til Almuesind, for saa vidt som hun selv tilhørte denne Stand af Oprindelse, Slægt, Sind og Sjæl. Og jo mere hun fordybede sig i Almuen, jo stærkere blev hun grebet af at tilhøre Standen og indrette sit Liv og sin Gerning i Pagt hermed. Saaledes var ogsaa hendes Hjem „Prierhus“ i Nr. Alslev holdt i nøje Almuestil, og tillige var det et Opbevaringssted for mangt og meget af det, der i Redskaber, Værktøj o. l. var nøje forbundet med de afdøde Slægters Virke og Færd. Og her i „Prierhus“ døde hun den 6. August i Aar. Hun blev bisat fra Møllebanken, og Urnen med hendes Aske førtes til Forældrenes Gravsted i Nr. Vedby.

Helene Strange blev ikke gift, og hendes Liv sluttede derfor legemligt goldt, saaledes som den sidste Sværkes. Begge havde dog sat Fremtidsfrugt gennem deres Gerning, og denne skal ikke forgaa, saalænge det danske Folk erkender sit Virke som en Fortsættelse af Fædres Liv.

I Modsætning til flere af vore Hjemstavnsforfattere, f. Eks. Gravlund, blev Helene Strange ikke konservativ i sin Opfattelse af Døgnets Strid, ogsaa her havde hun Ligheder med den sidste Sværke, hun stod altid til venstre Side i sine Anskuelser, politisk, socialt og religiøst. Stridige og stærke, retsindige og medborgerlige, saadan var Sværkeslægten, og saadan var Helene Strange.

Det stridige var ofte en Styrke, men kunde give Anledning til Modstand. Modstandere som Tilhængere vil alle bøje Hovedet i Ærbødighed for denne stolte, frie danske Kvinde.

Hendes Røst er forstummet i Radio og Foreninger, hendes paabegyndte Digterværker vil ikke blive fuldendt, de falsterske Husmænds Romanserie vil næppe blive skrevet. Men paa Bibliotekerne vil Rækken af hendes meget udlaaante Bøger vidne for alle danske Læsere, at Helene Strange var en af vore store folkelige Skribenter, og de vil endnu indbringe hende megen stille Tak, for den rige Gerning det blev beskaaret den fattige, daarligt skoleuddannede, myreflittige, redelige og kloge Helene Strange fra Falster at udføre.

Salomon J. Frifelt.

Overfladisk set er der kun ringe Lighed mellem Helene Stranges og Salomon J. Frifelts Digtning, men ingen, der forstaaer denne, og som kender deres Rod, vil tvivle om det nære Sindets Slægtskab. Begge hører iøvrigt til de særprægede Skikkelser indenfor folkelig dansk Nutidsdigtning.

Salomon Frifelt er født 1889 paa Gaarden Frifelt i Ølgod Sogn i Vestjylland. Denne Hedegaard er grundlagt af hans Tipoldefar, der af Hedens Lyngtag og Sandgrund skabte Begyndelsen til et nyt Stykke givende dansk Jord, et nyt Hjem af de Tusinder, der bærer et Land. Salomon Frifelt var selv Vogterdreng paa denne Ejendom, senere blev han Tjenestekarl; men der var noget i hans Sind, som for en Stund drog ham bort fra Jorden. Efter et Par Højskoleophold fik han Lyst til at blive Ungdomslærer. Han lod sig uddanne paa den udvidede Højskole i Askov og paa Statens Lærerhøjskole, hvorefter han i en Del Aar var Højskolelærer i Levring. Derefter blev han Journalist og var som Slut paa denne Gerning Redaktør af „Varde Dagblad“, da han i 1923 tog hjem for at overtage Slægtsgaarden, som han var den eneste, der kunde føre videre.

Han udgav sin første Bog i 1918. Det var en Samling Fortællinger med Titlen „Lyng“. De henter alle deres Emne fra Livet paa Hedeegnene. Tre Aar efter kom hans første Roman „Af Jordens Æt“. Hovedpersonen i denne er en Gaardmandssøn, der bryder ud af Slægtens Bundethed, af Jordens Arbejde for at blive Digter; men som af Uroen i sit eget Sind, over at have svigtet Slægtspligten og over at være en ensom blandt fremmede, atter vender tilbage til Gaarden, skønt han derved maa svigte sin Elskede. Idéen minder meget om den berømte svenske Digter Vilhelm Mobergs Bøger „Daarligt Vid-

nesbyrd“, „Søvnløs“, „Giv os Jorden tilbage“. Men den fortæller ogsaa en hel Del om Frifelts egen Indstilling og egne Følelser. Fem Aar senere kom hans næste Roman „Mellem to Taarne“. Det er en Slægtshistorie, hvor Troskaben mod Jorden og Skæbnen spiller de afgørende Roller. Den er straalende godt fortalt, og den er fuld af Dybde og Viden. Det er en af vore allerbedste Bonderomaner.

Med disse tre Bøger er indtil videre Frifelts skønlitterære Virksomhed sluttet i det væsentligste, selvom et senere Bind Noveller ogsaa udtrykker stor Kunst og er rent digterisk inspireret. Nu er det mest Nutidens Slægter og store Skikkelser, der tager hans Tid fangen. I 1929 udkom saaledes paa Bestilling af De jyske Landboforeninger Frifelts Bog om Hedens Pionerer, „Gennem de jyske Udmarker“ hed den. Den fortæller om 232 af dem, der drog ud og vandt indadtil, hvad 1864 havde tabt udadtil. Det er levende og stærke Beretninger om Mandsvilje og Kvindemod. Hvor før den trøstesløse Hede laa øde hen med sit gule Sand rejste disse Mennesker nu Hjem efter Hjem, og bag lunende Læbælter om velholdte Haver lød Børns Latter ud over kornbærende Agre. Den Gerning, der blev udført her, er noget enestaaende i vort Lands Historie. Den kostede Slid og Nøjsomhed uden Lige, den krævede Alvor i Sindet, Ansvarsfølelse over for den paatagne Opgave og en aldrig svigtende Vilje. Og den krævede Ofre paa mere end een Maade; men den vidnede om den Kraft, der ligger i det danske Folk, ogsaa om den folkelige Kraft. Disse 232 smaa Romaner har Frifelt uden et Øjeblik at forlade Sandhedens Vej magtet at gøre til stærke og manende Digtværker og til en folkelig Tale, der høres klart af alle, der har Øren at høre andet end sig selv med. Og saa er det ogsaa et Stykke af Danmarks Historie, om det Afsnit af Tiden efter 1864, som mange Historikere evner at gøre dødt og kedeligt, men som Frifelt har gjort saa levende, som det er sandt. Folkelig dansk Ungdom kan vanskeligt faa sundere Læsning i Hænde end „Gennem de jyske Udmarker“. Senere har Frifelt udsendt tre Bind af „Dem vester fra“, som ogsaa fortæller om Hedens Pionerer, og gennem flere andre Bøger og Skrifter har han fortalt om Andelsbevægelsens Udvikling og dens Mænd. Blandt hans øvrige Bøger skal nævnes Skildringen af Ditlev Lauritzen, Grundlæggeren af det kendte Skibsrederi, og en Bog om J. C. Christensen. Salomon J. Frifelt er en stor Fortæller, men først og mest er han en levende folkelig dansk Skikkelse.

Der findes flere betydende folkelige Forfattere end dem, jeg her har nævnt, f. Eks. Harry Søberg, Gudrun Gregersen, til dels Thomas Olesen Løkken og

Marcus Lauesen. Om alle redelige folkelige Digtere gælder det, at de er med til at føre vort Land frelst igennem de Strømme, der udefra kan hvirvle hen over os og true med at rykke Træerne op med Rode. Hvor mange andre Digtere afspejler en Periode og en Strømning, gir den folkelige Digtning os Grundbilledet af vor Tids Danmark i Sammenhæng med Fortidsriget, gir os Slægterne af i Dag som Arvtagere af fordums Generationers Liv. Den folkelige Digtning er klassisk, hvor meget moderne Digtning blot er en Overfladeboble, der snarligt brister for aldrig at vise sig mere. At være folkelig vil da ogsaa sige at kunne forstaa den folkelige Digtning, fordi den er det danske Livs Tale; men først og fremmest vil det sige at leve et folkeligt Liv, og et saadant leves kun i Ansvarfølelse.

Gravlund havde ikke meget tilovers for den danske Folkehøjskole. Han kendte den heller ikke. Elkjær og Frifelt har begge været Lærere paa Højskolen, Helene Strange og Marie Bregendahl Elever derpaa. Derfor har de heller ikke angrebet denne Skole, der saa ganske afgjort er Tidens største folkelige Faktor. Og svigter Højskolen og Digterne nogensinde det folkelige for at blive faglige eller nationale alene, da svigter de ogsaa deres Folk. Men det sker heller ikke, for uden Folkelighed kan en Højskole ikke eksistere og en sand Digter ikke skrive.

H. P. HANSEN.

Til vort Folkeliv hører ogsaa vore gamle Skikke og Fester, derunder den kristne Julefest. Vi ønsker jer A. H.-Elever en god og saadan folkelig Julefest. Vi ønsker jer et godt Nytaar og forenes med jer i Haabet om Fred paa Jord og i Menneskene Velbehag og gode Viljer. Og vi siger et paa Gensyn.

Vore bedste Hilsener.

BETH og H. P. HANSEN,
Volden 34, Slagelse.

Min første Højskolevinter.

Med en lidt for lang Indledning.

VINTEREN 1895—96 var jeg Elev paa Støvring Højskole i Himmerland. Langt borte laa denne Skole fra mit Hjem. Men det var nu en Selvfølge, at Skolelærerens Frederik skulde paa Højskole, og det var ingenlunde tilfældigt, at Fader valgte Støvring for sin store Dreng.

Og lad mig da, inden jeg beretter smaat og mindre smaat fra min første Højskolevinter, fortælle et og andet om, hvorledes mine Forældre kom i Forbindelse med Højskolen og grundtvigsk Menighedsliv.

Min Fader, Peter Christian Nørgaard, var Lærer i Asminderup ved Kalundborg. Han havde tidlig vist stor Lyst til Læsning. Og han drømte om at blive Lærer. Men han maatte opgive Tanken herom, i det mindste foreløbig.

Nogen Tid efter sin Konfirmation kom Fader i Snedkerlære. Arbejdsdagen var lang, men i sin sparsomme Fritid fik han dog læst et og andet. Han fortæller saaledes i sine Erindringer,*) at han i sin Læretid læste C. Kolds Højskoletale ved Vennemødet i København 1866. Iøvrigt fandt han mest Behag i Smaaskrifter og Bøger af kristeligt Indhold. Og Drømmen om at blive Lærer levede stadig i hans Sind. Men endnu fandt han ingen Udvej til at komme paa et Seminarium.

Da han havde faaet sit Svendebrev, drog han bort fra Mors, hvor hans Barndoms- og første Ungdomstid var henrunden. Han fik Arbejde paa Godthaab Hammerværk, en god Mils Vej Sønden for Aalborg, senere arbejdede han ved sit Haandværk i København og Aarhus. Og først 1884 — 37 Aar gammel — kunde han begynde sin Læsning som Elev paa Gedved Seminarium. Han havde da været gift i syv Aar. Min Moder, min Søster og jeg boede, mens Fader læste, i min Moders Fødeby, Nørholm mellem Aalborg og Nibe, Nørholm ved Limfjorden, den yndigste af alle Landsbyer i Danmark.

---

*) Min Fader, der var født 20. Marts 1847, døde 15. Septbr. 1922. Et Uddrag af hans Erindringer er trykt i Antvorskov Højskoles Aarsskrift 1925, S. 3—14.

I August 1886 tog Fader Lærereksamen. Og en god Maaned derefter, den 19. September, blev han kaldet til Lærerembedet i Asminderup. Jeg, der dengang var otte Aar gammel, synes endnu at kunne se den store gule Konvolut, som Posten bragte med det gode Budskab om Embede og Hjem.

Men alt dette er kun en ydre Linje i Faders Levnedsløb. For der er dernæst at fortælle, at Fader tidligt fik sit Sind opladt for aandelige Spørgsmaal. Han gik til Præst hos Provst Sørensen i Karby (hos hvem C. Kold i sin Tid var Huslærer), og Konfirmationsforberedelsen fik stor Betydning for ham. Provst Sørensen, siger Fader i sine Erindringer, „paavirkede os i kristelig Henseende paa Daabspagtens Grund“. Og da Fader i sin Ungdom arbejdede paa Aalborgegnen, kom han i levende Forbindelse med aandeligt vakte Kredse. Han hørte den mærkelige Lægprædikant Peter Larsen Skræppenborg, glemte det aldrig og takkede altid derfor. Han besøgte adskillige Lærere, som baade folkeligt og kirkeligt sluttede sig til Grundtvig. Han deltog med Glæde i gudelige Forsamlinger mangen en Søndag.

Ved et Møde traf han en ung Mand, der var Bogsælger for Indre Mission. De blev enige om, at de den følgende Søndag vilde mødes ved en gudelig Forsamling i Nørholm. Men da Fader og hans unge Ven kom til Byen, tog de fejl af Gaardene og kom ikke straks til det Sted, hvor Forsamlingen skulde holdes. De faldt ind i Frederik Bødkers Gaard, og den første, Fader mødte her, var en nittenaarig ung og yndig Pige. Saaledes mødtes Fader og Moder første Gang. For denne yndige Pige blev senere den unge Snedkersvends Hustru. Ane Cathrine Frederiksen hed hun og var den tredieyngste af Frederik Christensen Bødkers ti Børn i Ægteskab med Kirsten Larsdatter fra Klitgaard. At de to unge saa mødte megen Modstand, inden de kunde sætte Bo, er en anden Historie, som ikke skal fortælles her.

Men der er endvidere at nævne, at Fader, da han i 1870 aftjente sin Værnepligt i København, tit søgte til Vartov og hørte Grundtvig. Han siger ærligt, at han vel ikke fik stort ud af Grundtvigs Prædikener, men den dejlige Salmesang betog ham. Og da han 1872—76 arbejdede som Svend i København, søgte han stadig til Vartov, nu hos Pastor C. J. Brandt.

Sommeren 1877 var min Moder Elev paa Testrup Højskole, og i September samme Aar — otte Aar efter at de første Gang havde set hinanden — blev Fader og Moder gift og bosatte sig i Aarhus. De sluttede sig til Bering Valgmenighed, der var oprettet 1876 med Pastor J. Teilmann som Præst. I Bering Valgmenigheds Kirke er jeg døbt den 22. Septbr. 1878.

I nogle Aar boede Fader og Moder i København, og mens Fader var paa Seminariium, opholdt Moder og vi to Børn os, som før nævnt, i Nørholm. Men i Efteraaret 1886 kunde Familien igen samles. I Oktober 1886 flyttede vi til den nyopførte Asminderup Skole. Mejeriforpagter Burchardi hentede os ved Værsløv Station og kørte os til Skolen. Jeg husker Faders og Moders Glæde over det nye Hjem, hvor de nu begge kunde være sammen med deres Børn.

Fader og Moder var lykkelige over, at de, der havde glade Minder fra Bering, nu kunde slutte sig til Ubberup Valgmenighed og „næsten hver Søndag høre Pastor Hoff's dejlige Vidnesbyrd om Guds Naade i Jesus Kristus“, som Fader siger i sine Erindringer.

Saa lang var Forhistorien. Jeg har fortalt den for at sige, at Højskole ikke var et Fremmedord for mine Forældre. Og underligt var det ikke, at Fader vilde have sin store Dreng paa Højskole.

Men hvorfor netop Støvring saa langt mod Nord? Jo, i Værsløv var min Moders yngre Broder, Søren Frederiksen, Friskolelærer. Men 1892 blev han Forstander for Støvring Højskole i sin Hjemegn. Og det var af mange Grunde en Selvfølge, at jeg skulde have mit første Højskoleophold paa hans Skole.

Saa nærmer vi os da Støvring. Min Moder døde, alt for tidligt, i Maj 1892. Fra Nytaarstid 1894 til November 1895 var jeg Mejerilærling paa Brunbjerg Mejeri ved Hørve. Den 2. Januar, en kold og bidende Frostdag, kørte Fader mig til min første Plads. Paa Vejen hen fik vi i Snertinge Kro en varmende Kop Kaffe, og da Fader samme Dag kørte hjem igen, fulgte jeg ham et Stykke. Paa Vejen midt mellem Vallekilde og Skippinge tog vi Afsked. Aldrig har jeg kunnet komme ad den Vej uden at mindes, hvor vemodigt det var at sige Farvel til Fader og nu ene vende tilbage til nye Forhold og fremmede Mennesker.

Den følgende Dag overværede jeg Højskoleforstander Ernst Triers Jordefærd i Vallekilde. Jeg havde vel ingen Ret til at være med. Jeg havde aldrig hverken set eller hørt Trier. Men jeg fik et levende Indtryk af, at en vældig Personlighed var gaaet bort, og jeg fik mit første Møde med Vallekilde Højskole.

Saa var det vel en Aften hen i Februar, at jeg vovede at banke paa hos Povl Hansen, Triers Efterfølger som Forstander. Jeg vilde spørge, om jeg ikke om Aftenen maatte komme paa Skolen og høre Foredrag. Baade Povl Hansen og hans Hustru Fru Sigrid tog saa venligt imod mig, at det ganske tog mig om Hjerte. Og mangan Aften sad jeg saa i Foredragssalen blandt de mange unge,

af hvilke jeg ingen kendte og ingen lærte at kende. Jeg hørte bl. a. Foredrag af Povl Hansen og Valdemar Bennike, og næste Vinter bl. a. syv Foredrag af Pastor H. F. Feilberg, der var Gæst paa Skolen. Og jeg fik stor Lyst til helt at være Elev paa en Højskole.

Den venlige Modtagelse, jeg havde faaet hos Forstanderparret, gav mig Dristighed til ved Sommerskolens Begyndelse i 1894 at spørge, om jeg i min Fritid maatte komme og høre Foredrag om Sommeren. Sært nok, at jeg fik Lov dertil. Det var ikke almindeligt, at Mandspersoner tilstedtes Adgang til Sommerskolen. Sandt er det vist, at endog ugifte Lærere maatte fortrække fra Vallekilde i Sommerskolens tre Maaneder, at ikke noget Pige hjerte skulde foruroliges ved deres Nærværelse. I Modsætning hertil kan nævnes, at Fru Johanne Begtrup, Frederiksborg Højskole, altid hævdede et mere moderne Standpunkt, nemlig dette, at der paa Sommerskolen skulde være en ung ugift Lærer, som de unge Piger saa smaat kunde sværme for. Jeg tør maaske tilføje, at jeg i nogle Aar indtog en saadan ung Lærers Stilling paa nævnte Skole, uden at større Katastrofer indtraf.

Men altsaa, jeg fik Lov til at sidde paa Skolebænk paa Vallekilde Højskole sammen med godt 100 unge Piger. Da jeg spurgte om Lov dertil, saa Povl Hansen mig lidt an, og efter en hastig Overskuelse af min Person, ansaa han mig formodentlig for aldeles ufarlig. Hvilket slog til. Mig bekendt fik min Nærværelse i Salen ikke noget Pige hjerte til at banke. Jeg sad da ogsaa i et Hjørne for mig selv lige inden for Døren og kunde da hurtigt smutte bort, naar Timen var omme. Jeg hørte bl. a. Foredrag af Valgmenighedspræst Carl Koch, som ved Pastor Hoff's Bortrejse til Vartov var bleven Ubberup Valgmenigheds Præst. Den følgende Sommer fulgte jeg bl. a. nogle Foredrag af Th. Helveg, der nylig var kommen hjem fra Amerika og blev Præst for Valgmenigheden i Vallekilde.

Helt ukendt med, hvad en Højskole er, var jeg altsaa ikke, da jeg rejste til Støvring. Tilmed kan jeg jo tilføje, at jeg i min rigelige Fritid paa Mejeriet havde læst Fr. Nygårds To-Binds Værk om C. Kold og hans grundlæggende Højskolearbejde. Det var vist min gode Husbond, Mejeribestyrelsen Lars P. Kristensen, der tilskyndede mig til at gaa i Lag med Bogen om Kold.

Den 2. November 1895 rejste jeg fra mit Hjem ad Kalundborg—Aarhusruten til Støvring. I Ventetiden mellem Skib og Tog i Aarhus besøgte jeg Skomager Birch, en af Faders Venner fra Aarhustiden.

Paa Støvring Station tog min Fætter Lars*) imod mig. Vi sov paa Værelse sammen om Natten. Han trøstede mig med, at det var den sidste rolige Nat, jeg fik paa Skolen, for Dagen efter kom jo de vilde Karle.

Inden jeg nu gaar videre i min Beretning, maa jeg indføje et Par Ord om Støvring Højskole. Den var oprettet 1886 med Kr. Østergaard som Forstander. Østergaard havde i 7 Aar haft Højskolegerning i Nordamerika, og da Støvring Højskole ikke ret vilde trives for ham, rejste han igen, i 1892, til Amerika, hvor han fik en velsignet Gerning som Præst og en anset Stilling som Forfatter. Ti af Egnens Mænd købte Skolen, og min Morbroder, Søren Frederiksen, overtog efter deres Opfordring Stillingen som Forstander. Han havde lært Murerhaandværket, inden han i en forholdsvis sen Alder tog Lærereksamen fra Gedved Seminarium i 1880. Et Par Vintre derefter var han dels Elev, dels Lærer ved Vallekilde Højskole og Elev paa Askov. I ti Aar var han, til 1892, Friskolelærer i Værsløv og kom, 39 Aar gammel, som en moden Mand til Støvring. Og Gerningen her lykkedes for ham. I 1898 maatte han paa Grund af sin Hustrus Sygdom fratræde som Forstander, senere overtog han dog igen i et Par Perioder Ledelsen af Skolen, og lige til sin Død 1939 virkede han ved sin gamle Skole.

Men jeg vender tilbage til Skolevinteren 1895—96.

Den 3. November holdtes Aabningsmøde. Og saa kunde Arbejdet med de 42 Elever begynde. Mange af dem maatte bo uden for Skolen, og vi, der boede paa Skolen, havde det saamænd knebent nok med Plads. Min Fætter Frederik Frederiksen*) fra Nørholm og jeg delte Seng med hinanden paa et Gavlværelse, hvor — jeg tror — 11 andre Karle havde deres Sengesteder. Min Fætter havde Sengetøj med til os begge, d. v. s. kun een Overdyne, og den laa vi saa i Søvn og trak fra hinanden. Min Fætter rejste fra Skolen midt i Februar, og i Tiden indtil Skolens Slutning delte jeg Seng med en anden Elev, Povl Nielsen fra Vendsyssel. Og han var nu ikke saa god at have Dyne-Fællesskab med. For var min Fætter legemligt noget af en Splejs, saa var Povl en stor, bred og stærk Karl, der vejede godt til. Der blev ikke megen Dyne til mig.

Der var kun een Skolestue. Her samledes vi til Undervisning og til Fore-

*) Lars Frederiksen (1883—1933) var fra 1923 til sin Død Professor i Husdyrbrug ved Landbohøjskolen.

*) nu Præst i Kegnæs paa Als.

drag, og Skolestuen var tillige vor Opholdsstue i Fritiden. Hver Tomme Plads var optaget, og heller ikke Spisestuen var for stor. Men jeg mindes ikke, at de trange Lokaleforhold nedsatte vort Humør. Ja, vi følte det vel snarere som et Plus, at ingen Plads stod tom. Gymnastikken foregik i Byens Forsamlingshus, et Par Minutters Gang fra Skolen.

Hvordan forløb saa Dagen? Et Hold havde Gymnastik Kl. 7—8 om Morgen. Det gav god Appetit til Morgenmaaltidet, der bestod af kogt Mælk og Smørrebrød. Hvad de andre Maaltider bød paa, har jeg ingen Erindring om. Men det var sikkert god, jævn Bondekost, der stod paa Bordet. Det skønner jeg ogsaa deraf, at min Morbroder, Gaardejer Kristian Frederiksen fra Dal, den 5. December kom agende til Skolen med en Gris paa 354 Pund.

Dagens Undervisning begyndte Kl. 8½. Først var der Morgenandagt. Vi sang en Salme, og min Morbroder bekendte Troen og bad Fadervor, hvorefter igen fulgte en Salme. Derefter holdt min Morbroder Foredrag. Fra Kl. 9¾—10¾ havde Højskolelærer Fr. Voigt Dansk med os, og i Timen før Middag var der Gymnastik for de Elever, der ikke havde deltaget i Morgen-gymnastikken. Kl. 12 spiste vi Middag, og Kl. 1½ tog vi igen fat. Nu var det Voigt, der holdt Foredrag. Eftermiddagens senere Timer skiftede med Regning, Naturlære, nu og da lidt Landbrugsvidenskab og Skønskrivning (dette sidste Fag var jeg fritaget for, af hvilken Grund véd jeg visselig ikke, for mine Breve fra Skoletiden til Fader udmærker sig ingenlunde ved skøn Skrift, tilmed er de ikke saa lidt sjuskede). Kl. 6 spiste vi Aftensmad, senere var der nogle Aftener om Ugen Oplæsning, og Kl. 9½ sluttede Dagen med Aftenandagt.

Min Morbroder hentede sine Foredragsemner fra Bibelhistorien, Kirke- og Verdenshistorien. Han vandt ikke Eleverne straks. Der var intet blændende ved hans Tale og Fremtræden. Men som Tiden gik, tog hans Foredrag os mere og mere. Hans Hjerter levede i det, han sagde. Tit gav han i sin historiske Fremstilling et personligt kristeligt Vidnesbyrd. Et enkelt Foredrag husker jeg især, et Foredrag om Kristus som Historiens Midtpunkt. Vi holdt af ham som Lærer og som Menneske; let faldt han i Samtale med den enkelte Elev, hans Jævnhed og venlige Færden tiltalte alle. Han er et af de ædlestes Mennesker, jeg har mødt. Min Moder, der havde lært Sparsommelighed i sit Hjem, sagde om sin Broder, at han kun havde een Fejl: han dyppede Sukkerstykket i sin Kaffe, og saa gik der for meget Sukker med. Naa, det er kun en lille Ting,

men jeg kan med Tak sige, at han gennem sin Tale og Færd har haft den største Betydning for mig.

Fr. Voigt var en meget dygtig og begavet Lærer. Han havde tidligere ledet Kærby Fortsættelsesskole ved Kalundborg, og i Vinteren 1891—92 havde jeg været hans Elev dér. Allerede dengang var jeg stærkt optaget af ham som Lærer. Jeg havde altid meget at fortælle fra hans Timer, naar jeg om Aftenen kom hjem til Asminderup. I sine Foredragstimer paa Højskolen talte han om Emner fra Danmarks Historie. Nogle Foredrag om Søren Kierkegaard mindes jeg især med Glæde. Tit besøgte jeg ham i hans Hjem. Han var en ivrig og meget dygtig Skakspiller. Nytaarsaften og en Times Tid ind i det nye Aar sad vi bøjet over Skakbrættet, saa vi spøgende kunde sige, at vi havde spillet Skak to Aar i Træk. Men sjældent vandt jeg.*)

Gymnastikundervisningen maa ogsaa nævnes. Det er umaadeligt sundt at gaa til Gymnastik, skriver jeg hjem til Fader. Jeg hørte langtfra til de bedste, til de mellemgode maatte jeg henregnes. Men om det nu var den jævne, gode Bondekost, det regelmæssige Liv eller det var Gymnastikken, der havde Æren for, at jeg tog til i Sundhed og Vægt, det véd jeg ikke, men sandt er det, at mine Veste stadig blev for smaa til mig, saa de maatte forsynes med Kiler.

Jeg var nylig fyldt 17 Aar, da jeg kom til Støvring, altsaa efter alle gode Højskoleprincipper for ung, men dette mit første Højskoleophold staar i Glans for mig. Skolen blev et Hjem for mig. Hertil bidrog ogsaa min Morbroders Hustru, Johanne, f. Lassen, en Gaardmandsdatter fra Nyrup ved Nibe. Trods sit vaklende Helbred betød hun meget for os. Jeg befinder mig overmaade vel, hedder det i mit første Brev fra Skolen. Og senere bliver Tonen stærkere: Jeg er rask, glad og fornøjet. Og endnu senere: Jeg er frisk og sund, spiser godt og er glad. Og i mit sidste Brev fra Skolen: Jeg synes ellers, at jeg faar et godt Udbytte af Opholdet.

Næst efter min Fætter Frederik var jeg vist den yngste af Eleverne. Der var mange langt op i Tyverne. Men godt Kammeratskab herskede iblandt os. Vi kunde naturligt nok skose og stikke til hinanden. Og en og anden Unode blev derved fjernet. Ak, lidt vigtigt var jeg vist dengang, at hvad Aarsag véd jeg visselig ikke. Hen mod Vinterens Slutning skrev vi i hinandens Mindebø-

*) Frederik Voigt døde 7. Septbr. 1928, 66 Aar gl. Han var Forstander for Støvring Højskole 1898—1905. Efter sin Afrejse fra Støvring overtog han en Stilling som Konsulent for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.

ger, og jeg ned tegnede, altsaa vigtig, nogle Visdomsord, som visselig ikke var groet i min egen Have. Men straks var Søren fra Saltum der og skar mig ned: Du skriver, sagde han, som var du Lærer og ikke Elev her paa Skolen.

Enkelte af Eleverne sluttede jeg Venskab med. Jeg nævner især Kr. Jungersen fra Vedsted i Vendsyssel. „En af dem, det var tungest at sige Farvel til“, staar der i et Brev, „var Kr. Jungersen.“ Vi mødtes siden i 1913, da jeg blev valgt til Folketingsmand for Nørresundbykredsen. Valdemar og Johanne Jungersen, Søn og Datter af denne min Højskoleven, var Elever paa Antvorskov Højskole henholdsvis Vinteren 1924—25 og Sommeren 1925. Sidste Gang, jeg saa og talte med ham, var ved Venstres Landsmøde i København i April 1943. Ikke længe efter afgik han ved Døden.

Julen tilbragte jeg i Støvring. Det var dyrt at rejse hjem til Sjælland. Og min Morbroders og Mosters Hjem var det bedste Sted for mig at være næst efter mit eget Hjem. Som Julegave til Fader sendte jeg Ernst Triers efterladte Papirer i Udvalg ved Povl Hansen. Bogen har nu Plads paa min Boghylde.

I Juleferien aflagde jeg Besøg hos mine Slægtninge i Dal og Gravlev. Søndag mellem Jul og Nytaar tog vi til Aalborg og gik i Kirke i Hospitalskirken, hvor vi hørte Pastor Joh. Clausen, sidst Præst for Valgmenigheden i København. Hele Gudstjenesten var hjemlig for mig. Den mindede mig om Ubberrup. Efter Gudstjenesten besøgte vi Gaardejer, senere Landstingsmand N. Kr. Kristensen i Nørre Tranders.

I Midten af December havde min Morbroder købt „Grangaard“, liggende ved Hovedlandevejen, der gaar gennem Støvring. Maaske skal jeg nævne Købesummen. Min Morbroder gav 17,300 Kr. for Gaarden med 30 Tdr. Land, Avl, Redskaber og Besætning. Denne bestod af to unge Heste, 12 Malkekøer, Ungkreaturer, Svin og Faar. Bygningerne var gode, Stuehuset dog gammelt. Saadan var Prisen paa Gaarde dengang.

Dagene efter Nytaar til Hellig tre Konger arbejdede jeg paa min Morbroders Gaard. En anden Elev og jeg tærskede Rug, med Plejl altsaa.

Adskillige Præster og andre, der havde godt Budskab at bringe, besøgte i Vinterens Løb Skolen. En Aften sent kom den rejsende Folkesanger Morten Eskesen. Skønt Klokken var over ti, samledes vi dog, og Morten Eskesen forlystede os med Kæmpeviser til hen mod Midnat. Frimenighedspræst Søren Anker Møller gæstede ofte Skolen. Jeg hørte en Aften — ikke paa Skolen, men i Forsamlingshuset — en Baptistpræst, Søren Kvist hed han. Jeg bemærker i et Brev til Fader, at han var vel værd at høre, men nævner til sidst, at han ikke

omtalte Daaben, hvilken Bemærkning jeg formodentlig har laant af andre, der var klogere end jeg. Men bedst husker jeg en Aften paa Skolen, da Sognepræst H. P. Pontoppidan (Broder til Morten og Henrik) holdt Foredrag. Ja, hvad han talte om, husker jeg ikke. Men Stemningen, Foredraget henførte mig i, mindes jeg levende. Det var en smuk, maanelys Aften, og jeg gik en lang Tur for at være alene.

Nogle Gange i Vinterens Løb vandrede en lille Flok den lange Vej til Trængstrup for at deltage i Frimenighedens Gudstjeneste dér. Dengang havde Frimenigheden endnu ingen Kirke. Menigheden samledes i Forsamlingshuset til Prædiken, Altergang og Daab. Her hørte vi Pastor Anker Møllers troværdige Vidnesbyrd. Her hørte jeg ogsaa en enkelt Gang den kendte og elskede Præst fra Taars August Christensen, en prægtig Mand at høre, hedder det i et Brev.

Saa led det mod Vinterens Slutning. Lørdag den 21. Marts havde vi Gymnastikopvisning. Vi var et Hold paa 20, alle vel paaklædte, i hvid Skjorte og hvide, lange Benklæder, med røde, brede Baand om Livet. Opvisningen gik med Liv og Lyst. Og meget Bifald høstede vi. Den 31. Marts var der Afslutningsmøde, ved hvilket min Morbroder og Voigt talte. Den følgende Dag rejste Eleverne. En god Skolevinter var til Ende.

Allerede ved Juletid havde min Morbroder spurgt mig, om jeg ikke kunde have Lyst til at tjene paa hans Gaard den kommende Sommer. Saadan blev det. Den 1. April flyttede Povl Nielsen, der skulde styre Gaarden under min Morbroders Tilsyn, og jeg op paa Gaarden, hvor vi boede alene i Stuehuset. Vor Kost fik vi paa Skolen.

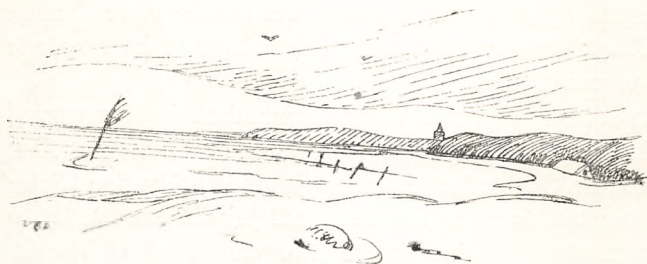
Det gik kun saa slideligt med mit Landmandsskab. Jeg tror nok, at Brandt Lassen (nu Gaardejer i Skuderløse), der efter Povl Nielsens Afrejse sidst paa Sommeren blev min Overordnede, har nogle gode og lystige Historier at berette herom. Men jeg tog dog vist fat, saa godt jeg kunde. Bedst husker jeg, da Højsommeren randt ind, mine tidlige Morgenture ud til Kæret for at flytte Ungkreaturerne. Der kunde over disse Morgenture være en Stemning af Lys og Glæde, der fulgte mig Dagen lang. Megen Fritid havde jeg ikke. Især Høstdagene var meget lange, fra tidlig Morgen til sen Aften. Men jeg fik dog Tid til at sende Smaanyheder fra Støvring til „Aalborg Amtstidende“ og tjente et Par velkomne Skillinger derved. Trods Travlhed gav min Morbroder mig dog gerne fri tidligt paa Eftermiddagen, naar der var et og andet Møde, jeg gerne vilde overvære. En Dag i Juni tog jeg til Skolemøde i Oplev Krat, en Mils Vej fra Støvring. Her hørte jeg Stiftsfysikus Møller fra Aalborg, hvis

Foredrag dog ikke fængslede mig stærkt. Derimod lyttede jeg optaget, da den tidligere Forstander for Lundby Højskole, Anders Laursen, stod paa Talerstolen. Ogsaa et politisk Møde overværede jeg, hørte to unge Mænd, der senere skulde faa fremskudte Stillinger i vort offentlige Liv, Journalist Peter Sabroe og Redaktør Vilhelm Lassen, Aalborg. Men nogen sikker Erindring om Mødet har jeg ikke.

Jeg havde søgt og faaet Amtsunderstøttelse til et nyt Højskoleophold. Jeg fik da Lov til at rejse hjem til Asminderup i Begyndelsen af Oktober. Inden Afrejsen fra Støvring aflagde jeg Besøg hos mine Slægtninge i Nørholm og Dal. Og saa tog min Morbroder mig igen om Hjerte, da Afskedstimen kom. Min Sommerløn var naturligvis fastsat — jeg tror 150 Kr., og det var vist mere end nok — men min Morbroder gav mig en Tikrone mere. For, sagde han venligt, jeg synes alligevel, at du har fortjent den. Jeg burde have gæmt denne Tikrone som en Lykkeseddel.

Mit Støvringaar var til Ende. Efter et Par Ugers Ophold i mit Hjem, gik Rejsen ved Novembertide til Askov.

FRED. NØRGAARD.

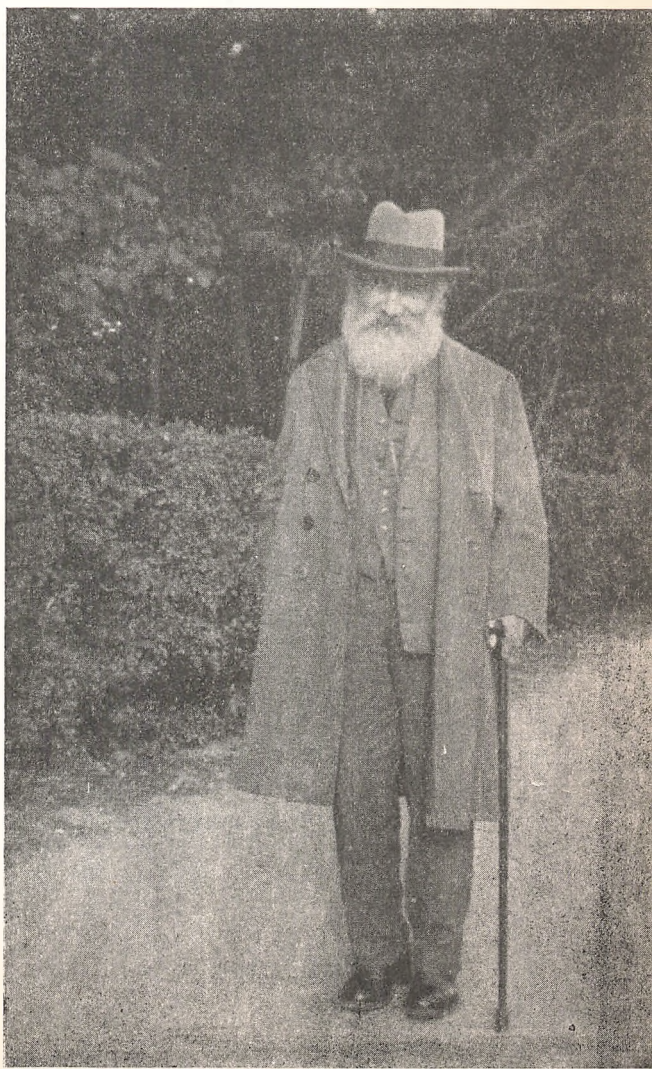

Morten Larsens Livs Eventyr.

FOR en halv Snes Aar siden kunde man paa Vinterdage herude i Slotsalléen træffe en lille, lidt foroverbøjet Mand, let haltende, støttende sig til en sortlakeret Stok. Det var Frimenighedspræst Morten Larsen, Holstebro, der da opholdt sig som Lærer paa Liselund. Adskillige gamle Antvorskov-Elever har sikkert passeret Morten Larsen paa hans Spadsereture i Slotsalléen, maaske uden at ane, hvem han var. Han saa nemlig ved første Øjekast meget uanselig ud, fuldskægget med Hat og Overfrakke. En Vestjyde har en Gang sagt om hans Udseende: „Han ser ud, som æ Ta'r haa tejn ham“. Og Jakob Knudsen spurgte en Gang for Spørg om, hvilken Lighed der var mellem Morten Larsen og hans gamle Egespir og svarede: Man kan ikke se paa nogen af dem, at de har været i Paris.

Men saa man nøjere til, fandt man snart bag de stærkt buskede Bryn to blaa Øjne, der lyste som Stjerner, og som straks overbeviste én om, at der maatte bo en forunderlig levende Sjæl i det spinkle, uanselige Legeme. Og fik man ham saa at høre paa en Talerstol, kunde hans Aand fylde en hel Sal. Han kunde brænde for en Sag, saa han tændte Lys og Liv i andre Sjæle. Ja — han kunde være almægtig, som kun Aanden er det paa denne syndige Jord. Og dette skyldtes især hans Oplevelser. Hans Livshistorie er et mærkeligt Eventyr, som jeg nu skal fortælle jer.

Barndomstiden paa Læsø.

Morten Larsen var født paa den afsides liggende Kattegatsø, Læsø, den 13. November 1851. Et saare ensomt Sted, 30 km eller 2—3 Timers Sejlads fra Frederikshavn, hvor Befolkningen, særlig den Gang, følte sig ensom og forladt for ikke at sige foragtet. Embedsmændene, Præster, Lærere og Læger, tog det nærmest som en Straf at skulle derover. Befolkningen boede mest i gamle Rønner med Tangtag, der næsten naaede Jorden. Kvinder og Børn passede det fattige Landbrug, mens Mændene drev Fiskeri eller fo'r til Søs.

Her ejede Morten Larsens Forældre en lille Ejendom med en Hest, 2 Køer og en Del Faar og Gæs. Moderen og Børnene passede Landbruget, mens Faderen mest opholdt sig paa Havet som Skibstømrer. Det var ikke noget egentligt fattigt Hjem, men allerede da Morten var 3 Aar gammel døde begge hans Forældre. Faderen druknede en Efteraarsnat, og nogle Maaneder efter døde hans Moder. Hjemmet opløstes dog ikke straks. Hans gamle Morfar prøvede i 3 Aar at holde det paa Fode, men til sidst, da det hele var ved at gro til i Snavs og Elendighed, maatte han sælge det og gaa paa Aftægt hos fremmede, og Morten og hans to Søstre stod nu hjemløse.

Søstrene, der var konfirmerede, kom ud at tjene, men Morten, der kun var 6 Aar gammel, maatte flytte fra det ene Hjem til det andet, og her blev han hundset, ja, til Tider mishandlet, saa han blev stædig og trodsig. I Skolen kom han snart paa Kant med Læreren, der pryglede ham. En Dag smed han Morten henad Gulvet, saa han brækkede den ene Arm, og da den blev sat galt sammen, kom han til at bære Mén deraf alle sine Dage.

Et Lyspunkt i al den Elendighed var der dog for Drengen. Et, der reddede ham. En Tid kom han i Huset hos sin Farmor, en gammel, fattig, men troende Kvinde. Hun ikke alene lærte ham Fadervor, siger han, men han kom — midt i al Ensomheden og Foragtetheden — til at føle, at havde han ikke en Far her paa Jorden mere, saa havde han en Fader i Himlen, som han kunde klynge sig til, naar det kneb. Her hos denne gamle, fattige Kvinde lagdes Grunden til det, der blev Morten Larsens faste *Staasted*, som han siger, Resten af hans Liv. Det fæstnedes her paa forskellig Maade. De flyttede i deres Fattigdom ind i en afsidesliggende, faldefærdig Hytte, hvis tidligere Ejer kort forinden havde hængt sig dér. Nu sagde Folk, at han kunde ikke finde Ro i sin Grav, men gik igen i Huset. En Aften, Mortens Farmor ikke kom hjem, maatte han

ligge ene i Hytten, og altsaa være alene med Gengangeren. Fuld af Rædsel krøb han i Seng, rystende over hele sin Krop. Men endelig fik han sig samlet sammen til at bede Fadervor, og da skete det mærkelige, at der straks faldt Ro over ham. Han faldt i Søvn og vaagnede først næste Morgen, da Solen skinnede ind til ham. — Denne og lignende Oplevelser fik Betydning for Morten Larsen hele hans Liv. Han lærte tidligt, hvad Fadervor betød for ham.

Til Nordsjælland.

Da Morten Larsen var bleven konfirmeret, var det store Spørgsmaal, hvad han skulde være. Som Læsødreng skulde han til Søs, men den brækkede Arm var nu bleven helt stiv, saa det maatte han opgive. Læse, som han havde mest Lyst til, var der ikke Midler til. Hans Søster Trine, der var bleven gift med en Snedker i Nordsjælland, fandt da paa, at han kunde komme over til dem og komme i Snedkerlære. Hun og hendes Mand boede i Thorup ved Frederiksværk. Saa forlod Morten Larsen da sin Fødeø — for stedse.

Da han kom til Frederiksværk, havde han ikke flere Penge, og træt og sulten var han, og Vejen til Thorup kendte han ikke. Han begyndte dog at gaa ud ad Byen og bad saa Vorherre om at hjælpe sig. I Byens Udkant blev han indhentet af en Vogn. Han holdt Manden an og spurgte ham om Vej til Thorup. Manden var en Gaardejer fra Hald, som kendte hans Svogers godt. Han tog Morten op at køre med, og da de kom til Hald, gav han ham baade Aftensmad og Natlogi og fulgte ham næste Dag over til Snedkerens i Thorup.

Det viste sig imidlertid snart, at Morten Larsen slet ikke egnede sig til at være Haandværker. Den næsten stive Arm var ham en Hindring, men han savnede tillige praktiske Anlæg. Svogeren var kort for Hovedet og utilfreds med ham. Den Lærling vilde man kun faa Udgift af i det fattige Haandværkerhjem.

Kort Tid efter kom Snedkeren og hans nye Lærling til Thorup Præstegaard for at udføre noget Arbejde. Pastor Høegs havde ingen Børn selv, men to Plejesønner. De lagde straks Mærke til den undseelige og kejtede Snedkerlærling med det mærkelige Læsømaal, og de begyndte at stikle til ham. Mester var ikke særlig stolt af sin unge Svoger, men dette ærgrede ham alligevel, hvorfor han sagde til ham: Du, som er saa dygtig til at regne, giv dem et Regnestykke! Lad os se, hvad de duer til! Det gjorde Morten, og det kunde de ikke klare, og saa fik de Respekt for ham. Ogsaa fordi de saa, at i Middagsstunden sad han og læste Danmarkshistorie i en Agestol i Vognporten.

Ogsaa Præstens lagde Mærke til den unge Lærling. Til Haandværker duede han ikke, men gode Evner havde han. Det endte med, at Pastor Høegs tog Morten Larsen i deres Hus som deres tredie Plejesøn, og Pastor Høeg begyndte at forberede ham til Seminariet. Og ingen af de to andre Plejebørn faldt *saa* vel til i Præstehjemmet som Morten Larsen. Da han kom paa Jonstrup Seminarium, vandrede han ofte den 6 Mil lange Vej til Thorup og tilbage fra Lørdag Eftermiddag til Mandag Morgen, og i Ferierne holdt han altid til i Thorup Præstegaard.

Efter at have taget Lærereksamen gav Morten Larsen sig til at læse til Student, og efter Studentereksamen i 1876, tog han fat paa Teologien. Af Professorerne betød Peder Madsen mest for ham. Men for hans hele Udvikling i disse Aar var det af størst Betydning, at han kom til at læse Søren Kierkegaards Skrifter, siger han selv. Kierkegaards idelige Fremhæven af den *enkeltes* Forhold til Gud passede for Morten Larsens Tankegang. Han, den ensomme, der kendte *saa* lidt til Fællesskab. Ligesaa Kierkegaards Enten—eller. Baade—og laa slet ikke for Morten Larsens afgjorte Væsen, men netop enten—eller. Den Form, Morten Larsen senere gav sit aandelige Indhold, naar han talte om den enkeltes Personlighed og Ansvar, viser tydeligt, hvor meget han havde lært af Søren Kierkegaard.

Præst i Paris.

I Sommeren 1881 blev Morten Larsen teologisk Kandidat. Paa den Tid arbejdedes der paa at oprette en dansk-norsk Kirke i Paris. Unge Haandværkere og mange andre Skandinaver søgte den Gang Uddannelse i Verdensstaden. Morten Larsen modtog Opfordring til at tage derned som Præst og indvilgede deri for 4 Aar, 1881—1885. Hans Plejefar, Pastor Høeg, var død, og Fru Høeg rejste nu med Morten Larsen til Paris og dannede Hjem for ham dernede. De kom til at bo i samme Gade som de norske Digtere Bjørnstjerne Bjørnson og Jonas Lie og kom næsten daglig i deres Hjem.

Morten Larsen holdt nu Gudstjeneste hver Søndag for en lille og meget spredt-boende Kreds af Skandinaver. Han tog sig utrolig meget af den enkelte og opsøgte dem rundt om i den store By. Det var ikke let at være noget for de mange unge hjemløse. En letfærdig og usædelig Aand satte i disse Aar sit Præg paa Pariserlivet, og han, der vilde naa *saa* meget, mærkede snart, at han formaadede *saa* lidt. Han vilde nemlig ikke blot være Præst for de pæne Mennesker. Det var vel nok den første Aarsag til den Krise, Morten Larsen

kom ind i i Paris. Det forslog saa lidt, det han vilde og kunde. Derunder syntes han, at hans Gudsforhold blev svagere.

Dertil kom de stærke Tankeudvekslinger med Bjørnson og Lie, som stod Kirken fjernt. Morten Larsen kom derunder ind i svære Kampe mellem Tro og Tvivl — Tvivlen om det evige Liv og om det overnaturlige. En Dag kom han tilfældigt ind i en katolsk Kirke, hvor han hørte Præsten sige: „Det overnaturlige er ved at svinde ud af vort Liv. Det er vor Ulykke. Men det er at finde midt iblandt os. Dér — sagde han — er det at finde,“ og saa pegede han op paa Alterbordet med det indviede Brød. — Morten Larsen vaagnede op som af en Drøm ved disse Ord. Han skriver et Sted, hvor han fortæller om dette Kirkebesøg: „Jeg vil være denne Præst taknemlig til min Dødsdag for disse Ord.“

Og her traf Morten Larsen den Kvinde — Jonas Lies Datter — som han en Tid troede, han skulde leve sit Liv sammen med. Men ogsaa det glippede for ham, fordi han ikke turde, da det kom til Stykket.

Med alt dette var hans Selvtillid svundet. Han syntes, at det, han hidtil havde bygget paa, gled bort under ham. Der var ingen Hjælp at finde for ham hverken i Himlen eller paa Jorden. Fru Høeg var den Gang rejst til Danmark, saa han var ene. Gode Venner sendte Bud hjem om hans Tilstand, og hans Plejebroder, Ditlev Berg, kom straks. Morten var i Nød. Saa maatte han hjælpe. De havde staaet hinanden nær, siden de var Dreng. I den følgende Tid kom de hinanden endnu nærmere.

Som en skibbruden Mand kom Morten Larsen da hjem til Danmark i 1885 og indberettede til Kirkekomitéen, at han paa Grund af Sygdom havde maattet rejse hjem nogle Maaneder førend beregnet.

Fru Høeg dannede atter med moderlig Omhu Hjem for ham i København, og i Løbet af et Aars Tid fik han saa sit store Gennembrud og fandt Vej til det, han senere som Præst vidnede ud af. „Jeg maatte til at begynde dér, hvor jeg i Barndommen havde sluppet,“ — siger han et Sted, „med en barnlig enfoldig Tro til Gud Fader i Himlen.“

Højskolelærer i Ebeltoft.

Almindelig Præst med Kirkens Værn og Støtte kunde Morten Larsen ikke tænke sig at blive nu. Saa vendte hans Tanke sig mod Folkehøjskolen. 1. November 1885 blev han Lærer ved Ebeltoft Højskole. Her fandt han det Musehul, han kunde skjule sig i. Skolen laa afsides og var kun lille. Den havde

blot 12 Elever. Men Morten Larsen havde nu sluppet alle Storhedsdrømme. Blot Vorherre vilde bruge ham, var han tilfreds. Og her klarede saa for ham, lidt efter lidt, at Oplevelsen af Jesus Kristus er Vejen til Gud. Skolens Forstander, J. N. Jensen, var Sognepræst i Ebeltoft, og det hændte jævnligt, at Morten Larsen nu blev bedt om at prædike for ham, og saaledes gled Morten Larsen da stiltfærdigt ind i den Gerning, Gud havde udset ham til. Og nu havde han faaet, og fik han, noget at vidne ud af.

To Aar senere stod en nydannet Valgmenighedskreds i Holstebro og saa sig om efter en Præst. Og da man henvendte sig til Forstander J. N. Jensen i Ebeltoft om Anvisning paa én, pegede han straks paa Morten Larsen, og nu turde han nok sige Ja til Præstegerningen. Det gjorde han da, og saa blev Morten Larsen

Valgmenighedspræst i Holstebro.

En af dem, der var med i Holstebro fra Begyndelsen, skriver om den nye Præst: „Jeg glemmer aldrig den Aften, Morten Larsen talte første Gang her i Menigheden. Da følte vi, at nu kom vor Besøgstid. Ham maatte vi holde fast paa.“

Og saa voksede Morten Larsen sammen med den nye Menighed. Den var til at begynde med ikke stor og boede meget spredt. Det var før baade Cyklernes og Bilernes Tid. Men Morten Larsen var en god Fodgænger. Den første halve Snes Aar tog han ikke ud paa Foredragsrejser som senere. Men der var næppe nogen Dag, hvor han ikke var ude paa en kortere eller længere Fodtur. Han elskede at færdes ude i fri Luft og til Fods. Saa kom han og overraskede Folk i Hjemmene og saa til de syge eller gamle, der ikke kunde naa Kirken. Og de lagde fra første Færd Mærke til, at deres nye Præst var en erfaren Mand, der maatte have gennemlevet meget. Hans Vidnesbyrd var baaret af Livserfaring. Saa legede han med Børnene i Hjemmene, saa de følte det som en Fest, naar Præsten kom. Og han stod Tre-Mand-høj eller legede „Enke“ med de unge. De kom alle i et forunderlig nært Forhold til deres Præst og voksede sig sammen med ham. Han havde jo hverken Hustru, Børn eller paa den Maade et rigtigt Hjem og fik det aldrig. Derfor søgte han vel ogsaa særlig gerne ud til sine Venner.

Spørger man nu om, hvordan Morten Larsen forkyndte det gamle Budskab i Kirken, kan jeg kortest besvare det ved at gengive et lille Træk, hans Hjælpepræst, senere Sognepræst i Fruering, Fr. Holm, har fortalt. En Søndag, da

Morten Larsen holdt Skriftetale før Altergangen, sagde han: „Vi kan trøstigt komme til Gud med alt, hvad vi trænger til. Gud vil hjælpe Syndere. Men — sagde han saa, og saa lavede han en af sine kendte Standsninger i Talen, og saa vidste hans Tilhørere, at nu kom det, man særlig skulde lægge Mærke til: *Vi maa int snyd!* — for kun naar vi selv vil se vor Synd og vor Trang og komme til Gud med det, kan han give os den fulde Hjælp.“ — Ja, den Prædiken, Morten Larsen holdt for sig selv og sine Medmennesker, kan sammenfattes i de faa Ord: *Vi maa int snyd!* „Vi maa være fuldt ud redelige — siger han et Sted — baade over for os selv og over for Gud og over alt i Livet. Kun gennem redeligt Opgør og ved at tage Konsekvensen af, hvad dette Opgør klarer, naar Mennesket den Sejr i Renhed og Sandhed, det inderst inde higer efter.“

Een af hans Menigheds gamle siger: „Hvis vi skal gøre op, hvad Morten Larsens Forkyndelse satte i Gang hos os, er det *det*: Véd du, hvad det er at være en Synder, og vil du redeligt Opgør paa Grundlag af denne Viden? Véd du, at Udfrielse af Synden og dens Følger kun lykkes ved et Liv med Gud i Jesus Kristus, som dette Liv er at leve i Menigheden?“

Morten Larsens stærke Tale om Synderkendelse og Redelighed — om ikke at snyde — bøjede selv Bartianerne sig for. Jeg overværede for nogle Aar siden en Forhandling paa Liselund mellem Bartianerpræsten Poul Olesen, Sdr. Omme, og Morten Larsen. Skønt uenige om meget anerkendte de gensidig hinandens Standpunkter — forresten til Tilhørernes store Forundring.

Men ogsaa paa andre Omraader passer Ordene om ikke at snyde paa Morten Larsens Virke. Han var Medlem af Det kirkelige Udvalg og tog i det hele taget ivrigt Del i kirkepolitiske Forhandlinger, hvoraf der i disse Aar udkæmpedes adskillige. Fra dette Omraade skal kun nævnes Morten Larsens Deltagelse i Arboe Rasmussen-Sagen. Den tvang ham ud af Folkekirken. Den indre Aarsag var atter hans ufravigelige Krav om Redelighed.

Arboe Rasmussen, der var Præst i Skibsted i Viborg Stift, havde i forskellige Skrifter hævdet den Opfattelse, at Læren om Jomfrufødslen ikke hørte med til Menighedens oprindelige Trosindhold, men var et senere Forsøg paa at forklare, hvordan Jesus Kristus som Guds Søn var bleven Menneske. Hans Biskop, Poulsen i Viborg, erklærede, at han, trods denne Mening, stod paa Folkekirken Grund. 1914 søgte Arboe Rasmussen Vaaelse Sognekalde paa Nordfalster, og Menighedsraadet indstillede ham enstemmigt. Men Biskop Wegener, Lolland-Falster Stift, vilde ikke anerkende ham med ovennævnte

Meninger som Præst i sit Stift. Biskopperne, der altsaa ikke var enige i denne Sag, vedtog saa at stille Arboe Rasmussen for en Provsteret, og da denne gav Arboe Rasmussen Medhold, at indanke Sagen for Højesteret, altsaa den verdslige Domstol. Morten Larsen var jo Valgmenighedspræst i Folkekirken og havde aflagt Præsteløftet. Og nu følte han, som Folkekirkepræst, at han kunde ikke være medansvarlig i den Uredelighed, at en verdslig Domstol skulde til at afgøre, hvad der var Kristendom og hvad ikke. Inden Dommen faldt, i 1914, meddelte han derfor sin Menighed i Holstebro, at han maatte træde ud af Folkekirken. Mange i Menigheden forstod ham ikke. Morten Larsen kunde jo prædike frit, som han vilde. Afgørelsen i Arboe Rasmussen-Sagen kom jo ikke saadan set hans Præstevirksomhed ved. Morten Larsen derimod følte sig medansvarlig for det her skete, om han blev. Men hans Menighed i Holstebro havde en saadan Tillid til ham, at selv om den ikke forstod ham, vilde den ikke miste ham, og den gik med ud paa hans Ord. 200 Medlemmer stemte for at følge ham ud i Frimenigheden. Kun 7 stemte Nej hertil.

Morten Larsens Forhold til denne Sag viser to Ting: Hans Redelighed, ogsaa i Kirkepolitik, og den ubetingede Tillid, hans Menighed nærede til ham. Ja — „kun Livet paa de Vilkaar, det redelige Opgør giver, fanger Sejr for de Formaal, det er vor Opgave at fremme“ — siger Morten Larsen. Det byggede han paa, og *det* maatte hans Menighed bøje sig for.

Ja, saadan var Morten Larsen, baade i Tale og Skrift. Man kunde nok træffe paa Folk, der ikke forstod ham, der beskyldte ham for at optræde som Pave. Denne Dom var helt forfejlet. Morten Larsen var en meget ydmyg Mand. Han kunde være stejl, naar han var sikker paa, han havde Ret. Den Mand, der taler afgørende ud af sin inderste Overbevisning, fra sit Staasted, faar let Beskyldningen Pave heftet paa sig. Men han kan ogsaa med Sandhedens Ret vidne som ingen anden. Og det kunde Morten Larsen.

□

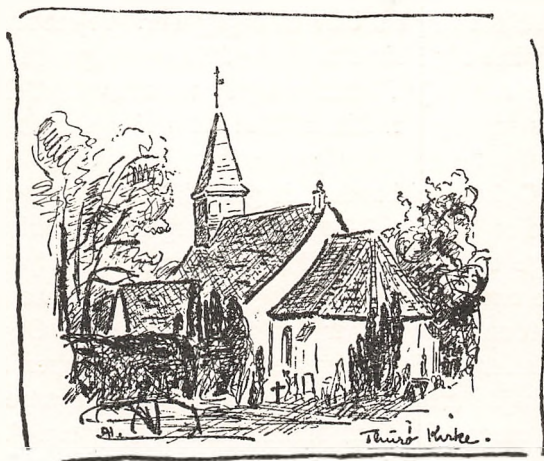
I 1936 døde denne mærkelige Mand med den ejendommelige Livsvandring. Han, der tidlig blev ene og hverken fik Hustru, Børn eller egentligt Hjem selv. Han, der maatte kæmpe de svære Kampe alene, som hans redelige Sind krævede af ham. Men han fandt Gud og sin egen stærke Maade at forkynde ham paa til Hjælp og Trøst for mangfoldige Menneskesjæle.

THORVALD LAURSEN.

(Kilder: Karen Johansen: Morten Larsen I. — Morten Larsen: »En Opvaagnen«. Morten Larsen: »Livstanker«. — Flere Artikler i Højskolebladet).

Vi her ovre bag Hækken sender gamle Elever venlige Hilsener. Kommer I her paa Besøg i det nye Aar, vil I glæde os med at se inden for. I finder nok vor nye Sti oppe fra Slotsalléen hened.

JENNY og THORVALD LAURSEN.

Sammenhold og Forstaaelse.

DA Sommerskolen sluttede, var vi en Flok, som fortsatte Samværet paa en rask Tur til Møn. Og det blev en dejlig Tur. Vejret var fint, og Cyklerne holdt! Naturen viste sig i sin skønneste Midsommerpragt. Det var en Oplevelse at staa paa den høje Mønsbro og se ud over Vandet og Landet! Mere enestaaende og særpræget er Møns Klint, som vi ogsaa nød i straalende Solskin. Alt dette plus Samværet, Gymnastikopvisninger m. m. var dejligt, men endnu bedre de Ophold, vi havde i de gode Hjem, vi gæstede. Hvor har saadanne Hjem en stor Opgave — og hvor trænger Danmark til gode Hjem.

I denne urolige og ustadige Tid bliver Kravet om Hjem og Sammenhold endnu kraftigere end før, om Hjem og Ungdom skal naa ud af Bølgedalen. Hjemmene maa forstaa, at de har den første og største Opgave overfor Ungdomsarbejdet, Skoler og Foreninger er Hjælpebidler, men hvor er det herligt at faa Lov at arbejde med Ungdommen! Vi maa ikke være blinde for, at der har været og er megen Slaphed blandt Tidens Ungdom. Vi har ikke magtet Opgaven at oplære dette Slægtled til Forstaaelsen af og Glæden ved at lyde og yde. Vi maa tjene Ungdommen ved at lære dem Respekt for og søge at give dem Forstaaelse af Kristendom og Kærlighed til Folk og Land. Dette er forsømt mange Steder, men det maa være en af Hjemmenes og Højskolens største Opgaver, at oplære Ungdommen til dette.

Det er dejligt at være i et Hjem, hvor der er Forstaaelse mellem Ældre og Yngre; der bliver Vanskelighederne med de Unge mindre, fordi de Ældre søger at forstaa Udlængselen og Kammeratskabstrangen, der kan trække de Unge fra Hjemmet, men ved Forstaaelse kan blive et Bindeled til Hjemmene, hvor der ledes, men ikke dikteres.

Af Foreningslivet kender jeg jo bedst Arbejdet med Gymnastikken og kan derfor ikke lade være med at skrive om dette. Gymnastikken er ikke Luksus eller Fornøjelse alene, men en Nødvendighed for at modarbejde Dagliglivets

Ensidighed og Slid. Gymnastikken er og bliver den mest alsidige Idræt; det bedste Middel til at gennemarbejde Legemets ellers uopdyrkede Felter. Ethvert Menneske bør pleje sit Legeme gymnastisk saavel som hygiejnisk. Vi er jo desværre ikke naaet til at tage Badet og den friske Luft som noget absolut naturnødvendigt. Det legemlige Arbejde i Gymnastiksalen bliver altid en Opdragelse til Lydighed, Udholdenhed og Kammeratskab, og dermed følger Træning af Vilje og Karakter. Den aandelige Paavirkning kan ikke bevises; men mange Aars Erfaring gør alligevel, at jeg ejer en sikker Tro ogsaa paa denne Side af Arbejdet. Holder man af Ungdommen og Gymnastikken, saa giver man noget udover Færdigheden; dette sker ikke ved mange og store Ord, men gennem den Aand, hvori Arbejdet bliver udført i Gymnastiksalen, idet Eleverne indirekte mærker, hvad man selv sætter højt. Ja, maaltbevidst bør der arbejdes med al Slags Ungdomsarbejde. —

De ældre maa med igen, ikke som Kritikere, men som rigtige Forældre, der glæder sig paa alle Unges Vegne over det Godes Trivsel. Mange Ældre har trukket sig tilbage fra Ungdommens Sammenkomster, fordi det „ikke er noget for os“ — „vi er for gamle“ eller lignende Undskyldninger. Men da har de Ældre glemt Maalet. Det er Ungdommens Trivsel, det gælder, og saa maa vi alle hjælpe til. Kærligheden til Ungdomsarbejdet vises gennem det opdragende og udviklende, ikke ved at lefle og give efter for Ungdommens Trang til det lette og underholdende af mindre lødig Karakter; men jeg gentager: Ungdomsarbejdet skal ledes i Kærlighed til at ville netop det allerbedste, dertil kræves Sammenhold og Forstaaelse. Hjemmene har den største Opgave, og hvad de kan betyde, skriver Bjørnson om i Verset:

Et enkelt Hjem bar saa tit et Land,
naar ud det sendte dets Frelsermand,
og mange Tusind af Hjem det var,
som Landet frelst ifra Slaget bar.

INGEBORG OLSEN.

En Hilsen.

MAN har bedt mig om at skrive lidt til Aarsskriftet, og det gør jeg gerne, eftersom det er en Afskedshilsen med Skolen. Jeg kan allerede nu sige, at jeg ikke vender tilbage til denne, men venter inden længe at have Foden under eget Bord. — I Aarene, som er gaaet, har jeg nu og da tænkt paa at bryde op; det blev dog kun til „Snak“ — Stedet og de Mennesker, jeg var hos, bandt mig saa stærkt, at jeg ikke følte Trang til at faa eget Hjem og egen Gerning.

Og her vil jeg gerne sige Tak til Nissens for godt Samarbejde, men ikke mindst for det Hjem, som jeg har haft hos dem — uden deres Opfordring i 1935 var jeg næppe kommet til Antvorskov Højskole. Dernæst en Tak til den øvrige Lærerstab, som jeg altid har staaet i et godt Forhold til — Tak til Eleverne fra de 15 Hold, som har været paa Skolen i min Tid, og Tak til Skolens Venner, som jeg kom i Berøring med, enkelte af dem kom jeg i meget nær Forbindelse med — Bedriften gjorde, at Skolen (jeg) maatte søge til venlige Naboer, og aldrig er jeg gaaet forgæves. Tak for megen god Hjælp.

Det er med Vemod, at jeg forlader Skolen og min Gerning dér, men da jeg alligevel nu er kommet derfra, saa bør jeg vist finde noget for mig selv, Tiden synes nu at være inde dertil. Aarene paa Antvorskov Højskole har været mig saa gode, at jeg altid vil mindes dem med Glæde og stor Taknemlighed. Paa Skolen er jeg gennem Aarene kommet i Forbindelse med megen Ungdom, kommet til at kende mange af jer, enkelte kom jeg i nær Forbindelse med, en Forbindelse, der har ført mig ind i mange unge Hjem. Mange af jer har Hjem og Familie — og synes at være glade for den Tilværelse, som er blevet jer til Del. Og altid har det været mig en Glæde at komme i disse nye Hjem (unge Bondehjem, vil jeg kalde dem). Det kan hænde, at jeg spørger mig selv: „Er Højskolen med her? Kendes det paa disse Hjem, at de er stiftet af gamle Højskoleelever? Bærer Hjemmet Præg af det, han eller hun mødte paa Højskolen?“ Jo, der findes saadanne Hjem, og det er en Glæde og Opmuntring, naar det er Tilfældet — vel vidende, at Højskolens Gerning rækker langt ud over selve Opholdet paa de tre eller fem Maaneder. Det, som var Kernen i Dagene paa Højskolen, er ogsaa blevet det — i de mange Hjem.

Og saa mindes jeg Grænsepræsten N. P. Nielsen, Højer (tidligere Lærer paa Antvorskov). Et Sted siger han saadan: „En Mand, der havde været Elev paa Antvorskov Højskole, men var kommet ind under Arbejdsløshedens Streng-
hed, han sagde til mig: — Den Tid, jeg var paa Antvorskov Højskole, var den lyseste og kønneste i mit Liv, og naar det altsammen er mørkt, vender jeg i Tanken tilbage dertil.“

Naar det kan siges, da har Antvorskov Højskole været med til at øve noget af det, som er Højskolens Maal. — Saa har denne Skole givet Mod til megen Ungdom, givet Lyst til et Arbejde ude i Folkets Hverdag — og i den Gerning, som øves i Hjem og Bedrift.

Til Slut beder jeg jer alle modtage Hilsen og gode Ønsker for Fremtiden, at vi alle maa virke og vokse under Vanskelighederne. Livet skal jo leves — trods alt. God Jul!

Vennehilsen.

CHRISTIAN MATHORNE.

Nyt fra Antvorskovkredsen i København.

SOM meddelt i sidste aars elevskrift blev der i fjor den 9. okt. stiftet en „Antvorskovkreds“ her i København. Der blev ikke dengang og er faktisk heller ikke siden blevet udfærdiget nogen nærmere regler for, hvad vi skulde foretage os i denne kreds. Men det var jo meningen, at den skulde danne et bindeled, dels mellem Højskolen og de af dens tidligere elever, der bor i København eller nærmeste omegn, og dels mellem disse indbyrdes. Nu har tiden jo ikke tilladt eller indbudt til større anstalter eller krumspring af nogen art. Det maa vi vente med lidt endnu. Men i aarets løb har vi dog flere gange været samlet med en eller flere af Højskolens kræfter.

Vi indledte saaledes paa et tidspunkt, da man maatte formode, at aarsskriftet var blevet læst af de fleste, nemlig den 15. feb. med et møde paa „Grundtvigs Hus“. Der var kommet en 20—30 stykker, og vi havde et udmærket møde, hvor Nissen talte om retsfølelsen, som vi skal passe paa ikke at miste, og læste et afsnit af „Pelle Erobreren“.

Næste sammenkomst, hvor Hansen skulde komme til stede, blev først fastsat til 23. marts. Men da det senere viste sig, at der skulde være valg den dag, udsatte vi det til den 26. Der kom denne gang knap saa mange — antagelig fordi meddelelsen om mødet paa grund af datoændringen blev udsendt temmelig sent. Men vi, der var kommet til stede, kan kun beklage de udeblevne. Hansen talte om den kort tid forinden afdøde Nis Petersen og fortalte iøvrigt nyt fra skolen.

Søndag den 11. april var vi paa skovtur fra Bagsværd. Vi havde denne gang ikke nogen lærer med, men det gik saamænd ogsaa udmærket med Harry Larsen, Bagsværd, som saakaldt turleder. Der skulde blot have været flere med. Forsøget maa gentages ved lejlighed.

Søndag den 30. maj var vi atter i Bagsværd, denne gang til et „Søndagsudflugtsmøde“ med Nissen i vor midte, idet den før omtalte Larsen havde inviteret os ud at holde møde i hans hjem. Vi fik kaffe i haven, og Nissen talte om, hvad han saadan i øjeblikket havde at gaa og spekulere over, og bragte hilsener fra skolen.

Efter elevmødet har vi kun været samlet een gang, idet en paatænkt sammenkomst i begyndelsen af september jo nødvendigvis maatte aflyses. Men den 21. okt. holdt vi møde, denne gang paa K. F. U. K. Der var stor tilstrømning, og baade Nissen og familien Hansen var til stede. Nissen fortalte os om den sidste tids begivenheder derhjemme paa skolen, og vi drak kaffe og svedte med anstand i det trods alle varmerestriktioner for stærkt opvarmede lokale.

Det var i al korthed, hvad „Antvorskovkredsen“ har bedrevet i det forløbne aar. Foreløbig agter vi at fortsætte paa samme maade. Naar tiderne saa bedres, kan vi maaske træffe andre bestemmelser.

Alle, som har lyst til at være med i kredsen, men som af en eller anden grund ikke har været med tidligere, bedes blot sende undertegnede deres adresse. Der vil da blive tilsendt dem som iøvrigt alle medlemmerne meddelelse om, hvornaar og hvor vi samles. Særlig medlemmer af det saakaldt stærke køn efterlyses!

København, den 5. nov. 1943.

THYGE SVENDSEN,
stud. teol.

Adr.: Borchs Kollegium, St. Kannikestræde 12, København K.

---

*Med Lov skal man Land bygge.
Med Flid skal man Hjem hygge.*

SAALEDES staar der paa et gammelt Gobelin, og begge Dele er nok værd at lægge sig paa Sinde.

Der er i det sidste Aar talt og skrevet uhyre meget om Kvindernes Stilling i det offentlige Liv. Valget i Foraaret var en Falliterklæring for Kvinderne, og det har nok været en ubehagelig Overraskelse for en og anden, at det virkelig stod saadan til. Siden har der været drøftet, hvad der skulde gøres, og der holdes nu Møder, Studiekreds o. l. At det ikke alene er her i Landet, dette Spørgsmaal er aktuelt, vil vi se af den i den sidste Tid saa ofte citerede Bog af den svenske Forfatterinde Elin Wägner „Ilden overlever Natten“. Hun siger det et Sted saa stærkt: „Der er en Sammenhæng mellem den nuværende vanvittige Situation og Mangelen paa Balance i Mænds og Kvinders Indflydelse paa Samfundslivet“.

Om hun har Ret i dette kan vel diskuteres, men Kvinderne er ikke selv uskyldige i Tingenes Tilstand. Men jeg synes, det er nødvendigt, at alle, Kvinder som Mænd, forbereder sig til den Gerning, de maa tage op, naar Krigen er endt. Forberedelserne maa ikke vente, men maa begyndes nu, da Dagen i Dag hører med og er et vigtigt Led i den Kæde af Dage, som danner vort Folks Liv.

Med Lov skal vi Landet bygge.

Kvindens Plads er i Hjemmet, siges der, men hvem kan trække Grænserne om et Hjem? Hele det store og komplicerede Arbejdsspørgsmaal skal det dog ikke dreje sig om her, hvor det er Hensigten at uddybe, at

„Med Flid skal man Hjem hygge“.

De Dage er forbi, da Husmoderen var Arbejdsgiver og Leder af hele den store Industri, der hørte med til enhver større Husholdning: Brygning, Bagning, Tilberedning af Uld og Hør, Vævning o. s. v. Da var der rige Muligheder til saavel praktiske som, i Farvning og Vævning, kunstneriske Ydelser. Vi har i de gamle Dragter, Forhæng og i det for Tiden særlig kendte Olmerdug

et Udtryk for stor Dygtighed og sikker Smag. Man kan undre sig over og være ked af, at saa mange, som var saa heldige at eje nogle Ruller af dette solide og som oftest smukke Stof, har kunnet give det fra sig for en ofte alt for ringe Betaling i Stedet for at benytte det til at bringe noget af den gamle Soliditet og Hygge ind i Landbohjemmene igen. Formanden for De samvirkende danske Husholdningsforeninger, Fru Villemoes Andersen, har udtalt sig til et Blad herom: „Det forekommer mig, at Landboerne har solgt deres Førstefødselsret for en Ret Linser ved at give Slip paa deres gamle Boligkultur. Tænk paa, hvad Opkøberne har slæbt ind til Byen af gamle, dejlige Bolstre, der baade havde Skønheds- og Traditionsværdi“. Hvis Ejerne endda først selv havde forsynet sig og siden sendt Overskudet til Byen, havde alt været bedre, men det er desværre ikke Tilfældet. I Byen bruges Stoffet i bedste Fald til Hjørnebænk og Stole i den Spisekrog, som nu i saa høj Grad anvendes her. Tidligere var den faste Bænk med det lange Bord under Vinduerne en given Ting i ethvert Landbohjem.

I værste Fald bliver det stærkt sribede Stof nu sat paa store, klodsede „Møblementer“, hvorved det hele let bliver en Misforstaaelse.

Der holdes hvert Aar Møbeludstillinger og gøres i det hele taget fra Arkitekters og en Del Snedkeres Side meget for at gøre Møblerne smukkere og mere hensigtsmæssige. Men alt dette sker kun med Henblik paa Bylejligheder. Og hverken Byggeforholdene eller Levevilkaarene er de samme i By som paa Land, saa man kan ikke vente, at dette uden videre skal kunne overføres paa Landbohjem med godt Resultat. Fru Villemoes Andersen gør opmærksom paa, at der paa Bellahøj har været vist Eksempler paa, hvor godt en Dagligstue paa Landet kan udstyres i Overensstemmelse med gamle Traditioner. Jeg har selv set Eksempler paa, at Landboere har ladet en dygtig Snedker i deres Sogn lave Møbler med disse fra Bellahøj som Grundlag. Resultatet var smukt.

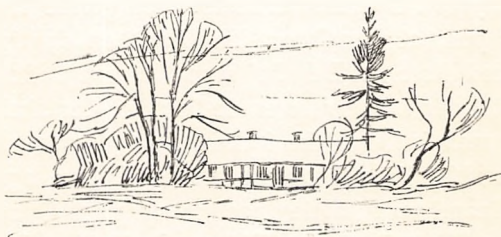
Det er de færreste, der nu selv laver de Stoffer, der skal bruges til Hjemmets Udsmykning, men lad os ikke i disse Aar glemme, at der før Krigen kunde faas gode, smukke Ting til overkommelige Priser, ogsaa mange haandvævede, da dette Haandværk havde faaet et mægtigt Opsving i de sidste ti Aar. Og har vi ikke Pligt til at ofre Tid og Omhu (og Penge) paa at købe det, som vi skal se paa hver Dag i mange Aar? Thi der skal være Stabilitet over Hjemmets Indbo. Det skal ikke skiftes tit som en Kjole eller endnu mindre en Hat.

Vort Haandarbejde maa vi tage op til kritisk Eftersyn. De fleste Kvinder vil

gerne have et Haandarbejde „i Gang“. Det maa ligge i vor Natur, for saadan har det været i Aartusinder. Igennem vore Kalkmalerier, Udgravninger, Sogaer, Folkeviser og Museer kan vi følge Kvindens Sysler gennem Tiderne. Museumsassistent Frk. Margrethe Hald viser i sin udmærkede Afhandling: „En Traad gennem dansk Tekstilkunst“ Haandarbejdet som Kulturfag. Inden Krigen var Haandarbejdsinteressen meget stor her i Landet, og der blev fra mange Sider arbejdet energisk paa at faa de gode Ting frem. Ogsaa her blev der øst af de Rigdomme, vi har paa vore Museer. Kvinder af foregaaende Slægter har givet os en stor og rig Arv. Kilderne har vi i Dag og kan arbejde med dem, men vi har svært ved at benytte dem i Praksis paa Grund af manglende Materialer. Lad os saa ikke henfalde til at lave noget Skidt, men hellere vente og bruge Tiden til Ting, hvis Værdi ikke er forringet, f. Eks. Læsning, ikke blot af Romaner, men ogsaa om Samfundsspørgsmaal af politisk, social og anden Art. Ikke for at glemme Haandarbejdet, men for at faa det bedst mulige ud af Tiden. Naar saa Materialerne atter er gode og rigtige, syr, strikker og væver vi igen, men saa vil vi forøvrigt opdage, at vi heller ikke kan undvære Bogen. Der er Opgaver nok for os Kvinder nu og i Fremtiden.

Ingen Døgnets Flaner,
rendt fra Bog og Naal,
fromme, stærke Kvinder!
Det er Danmarks Maal.

BETH FOG HANSEN.

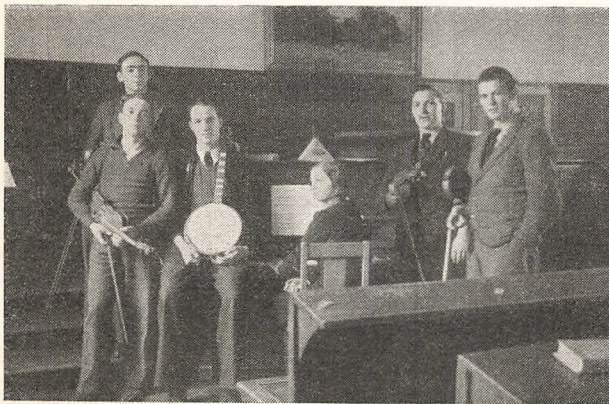

Aaret 1942-43.

Kære gamle Elever!

Som de fleste vel véd, skrives dette Brev til jer ikke fra vor gamle Skole, der nu er „taget i Brug til andet Formaal“. Den 6. Oktober rykkede vi ud, og andre rykkede ind. Bohave og Inventar er opmagasineret, og efter et Par Ugers Søgen, mens vi boede hos gode Venner i Byen, lykkedes det os at faa Lejlighed, Hansens paa Volden Nr. 34, vi paa Gl. Antvorskov, „Slottet“ oppe for Enden af Slotsalléen. Vinterskolen maatte vi aflyse, da vi ikke kunde finde et Sted, hvor vi mente, vi paa forsvarlig Maade kunde holde Skole med et saa stort Hold, som det tegnede til at blive. Det var en streng Dag, da vi sendte Skrivelsen ud om Aflysningen, og det var heller ikke let den 3. November at staa paa en Talerstol i et fremmed Forsamlingshus i Stedet for at være hjemme og byde Velkommen til en Flok Karle. Men vi sagde hele Tiden til os selv, som sandt var, at der

var dem, der havde det meget værre. — Og saa glæder vi os til at holde Skole til Sommer, om ikke paa Antvorskov, saa et andet godt Sted i Vestsjælland.

Berggreen med sit „Orkester“.

Selv om det under disse Forhold synes os en fjern Fortid at gaa tilbage og fortælle om det svundne Skoleaar, maa jeg vel til det. Erfaringsmæssigt er det den Del af Aarsskriftet, der læses først. Er noget nyt kommet til, saa er det spændende, og er det ikke Tilfældet, glæder man sig over, at alt er i „den gode gamle Gænge“. Helt ens er to Aar paa en Højskole nu aldrig. Stadig nødes man af selve Arbejdet

til at prøve nye Veje, og dertil kommer saa, at der aldrig er to Hold, der er ens. Derfor er det stadig lige spændende at opleve en 3. November eller en 3. Maj, selv om jeg nu som Forstander har budt 16 Hold velkommen.

Vinterholdet 1942—43 skuffede os talmæssigt, ellers ikke. Jeg tror, det var den sene Høst, der gjorde, at mange, der ellers vilde have meldt sig paa Skole i Efteraarsmaanederne, blev hjemme. Vi maatte i denne Omgang nøjes med et halvt Hundrede, og da jeg havde antaget to unge Lærere, var vi altsaa godt beslaaet, hvad Lærerkrafter angik. Den ene var *Georg Berggreen*, Oldebarn af Komponisten A. P. Berggreen, og Musik var der ogsaa i ham, hvad vi i Vinterens Løb fik megen Glæde af, baade ved Sangunderholdning og ved Ledelse af Elevorkester. Han var lige dimitteret fra Tønder Statsseminarium. Den anden, *Kaj Vestergaard Madsen*, havde nogle Aars Erfaring i Undervisning af voksne, idet han i to Vintre havde været Lærer ved Haslev Haandværkerskole og et Aar Vikar paa Haslev Seminarium, hvor han selv var dimitteret fra. Foruden at være en dygtig Lærer havde han Talent for Tegning og Maling, noget vi ogsaa fik Fornøjelse af, baade i Undervisningen og ved anden Lejlighed.

Eleverne kom fra alle Kanter af Danmark, det nordligste som det sydligste, men næsten Halvdelen var fra Sorø Amt, et glædeligt Tegn paa, at Antvorskov Højskole ikke

er ilde anskrevet i sin Hjemegn. — Ved Aabningsmødet d. 8. Nov. talte jeg om „Dyret i Mennesket“ og mindede om den Valplads, der altid vil være der, ogsaa naar Verdenskrigens Kanoner er blevet tavse. Hansen talte ogsaa og fremsatte Betragtninger om Tiden og dens Problemer. Om Aftenen spillede „Staben“ Hostrups „Den tredie“.

Dagen efter besøgte vi Trelleborg og Udgravningerne af gamle Gaarde i Heininge. Sidste Sted forklarede Magister Rasmussen os Arbejdet og viste, hvordan man ved at skrælle Lag efter Lag fandt ned til ældre Gaadtyper, helt tilbage til Middelalderen.

Den 20. November deltog vi i Dansk Ungdomssamvirkes Møde i Slagelse, hvor Direktør Oldendow talte og viste pragtfulde Farvefilm

Foran den nye Reol i Skolestuen.

fra Grønland. — Ogsaa Liselund-Mødet, der holdtes i de Dage, nød vi godt af, bl. a. deltog vi om Søndagen i det offentlige Møde, hvor vi hørte Erik Appel, og næste Dag talte Skolens gamle Ven og Lærer, Pastor N. P. Nielsen, Højer, for Eleverne om Træk af Livet ved Grænsen. — Samme Dag havde vi Besøg af den islandske Forfatter Bjarni Gislason, der fortalte og viste Lysbilleder fra Island.

Julemødet holdt vi den 13. December, og vores Højskolenabo, Forstander Siliam Bjerre, Høng, talte om Forventningen. Om Aftenen fortalte Frk. Else Engberg, der om Sommeren havde ledet den kvindelige Arbejdslejr paa Liselund, om Lejrarbejdet, og Filmen „Ud at være Terne“ havde Førsteopførelse her paa Egnen. Da flere af os debuterede som Filmsskuespillere, var det med særlig Spænding, man fulgte Filmen, der var optaget af den snart navnkundige Preben Frank. Sluttelig sang Berggreen, og jeg læste op.

Den 22. rejste Eleverne paa Juleferie.

Efter Nytaar fik vi to nye Elever, og en Student, stud. theol. Gerner Christensen, hvis Forældre begge havde været Elever paa Antvorskov, og som nu i sin Juleferie fra Universitetet gerne vilde lære Højskolen at kende selv, gæstede os i Januar Maaned.

Vinterelevmødet fandt Sted den 17. Januar. Føret var forfærdeligt, men der var dog

mødt en hel Del gamle Elever og Folk fra Egnen. Jeg talte om Retsbevidsthed, og Mag. Steensberg fra Nationalmuseet talte om Udgravningerne ved Heininge og viste nogle interessante Lysbilleder. Om Aftenen opførte vi „Æventyr paa Fodrejsen“.

Den 23. Januar blev Christian Mathorne (tidl. Hansen) 30 Aar. Der stod et større Gilde

Paa Rigsdagstrappen.

i den Anledning, og der var Underholdning om Aftenen med Sang af Berggreen til Fru Hansens Akkompagnement, og Marie Henriksen fortalte sjællandske Historier. Christian gik med Salut ind i Pebersvendenes Række.

Sorøturen den 5. Februar var vellykket, alle gik, Traditionen tro, til Fods til Sorø, og en lille tapper Flok gik ogsaa hjem.

Den 10. Februar fejrede vi, som vi plejer, Afstemningen i Sønderjylland, og Berggreen, der repræsenterede Sønderjyderne, læste sønderjyske Digte op.

Den 16. Februar tog vi til København. For den ringe Betaling af 17 Kr., alt iberegnet, saa vi følgende: Carl Allers Etablissement, Glyptoteket, Fællesforeningens Skotøjsfabrik, Socialvandring i Vesterbros Sidegader, Landbohøjskolen, Grundtvigs Hus, Folketeatret („Guderne ler“), Overnatning paa Vandrerherberge, Idrætshuset, Grundtvigskirken, Kordegn Koføeds Skole for Arbejdsledige (saa afgjort Turens store Oplevelse!), Rigsdagen, Nationalmuseet, Regensen, Frue Plads — og hjem. Det er to anstrengende Dage, men det lønner sig. Vi lærer noget paa saadan en Tur.

Fastelavnsballet afholdt vi den 27. Februar, idet vi af skolemæssige og andre Grunde tillod os at lade haant om Almanakken. Gymnastiksalen var af Vestergaard Madsen med Hjælpere forvandlet til en Oase, og mellem Palmer og sære Dyr gik Dansen til ud paa — i hvert Fald Begyndelsen — af de smaa Timer. — Da den rigtige Fastelavn kom, tog Størsteparten af Eleverne hjem, men Resten havde sammen med Lærerne en fornøjelig Eftermiddag med Konkurrencer og om Aftenen Tøndeslagning i diverse Fantasi-paaklædninger.

Som sædvanlig besøgte vi forskellige Virksomheder i Vinterens Løb: Gørlev Sukker-

fabrik, vor Nabo „Forsøgsgaarden“, Sorø Amtstidende, Fællesbageriet, Idagaard og Andelsslakteriet. Alle Steder blev vi godt modtaget og saa og hørte Arbejdet og Virksomheden. Vi er taknemlige for den Haandsrækning i vort Skolearbejde, vi paa den Maade faar.

Afslutningen nærmede sig, men Foraaret gik endnu stærkere, og efter de tre strenge Vintre virkede det tidlige Foraar saa voldsomt, at der næsten var ved at gaa „Panik“ i Eleverne, naar Solen rigtig satte ind, og de saa Arbejdet gaa sin Gang derude paa Markerne. En enkelt blev kaldt hjem for at hjælpe sin Far, men Resten holdt sammen, til Skolen sluttede. Den 28. Marts havde vi Forældredag med Gymnastikopvisning, Koncert af Orkestret, Foredrag af mig og efter Middagen Opførelse af

Aftenflid.

„Soldaterløjer“. Aftenen før havde der været Revy og Fremvisning af nogle farvelagte Lysbilleder med Karikaturer af os alle, signerede K. Vestergaard M.

Saa sluttede Vinteren, der trods Krig og Rationering var gaaet saa let og roligt. Mild havde den ogsaa været, og Eleverne havde, takket være en ny Centrallov, haft Varme paa Værelserne.

Naar man saadan gennemgaar Vinterens smaa og store Begivenheder, kan man næsten faa den Tanke, at de store Begivenheder derude og i vort eget Land gled sporløse forbi os, at vi hyggede os inden Døre og lod Stormene suse derude. Det er vel en Fornemmelse, man med Ængstelse har følt i disse Aar ikke blot blandt Ungdom inden for en Højskoles skærmende Mure, men i endnu højere Grad, naar man saa det brogede Foreningsliv udfolde sig næsten uforstyrret. At der er en Del, der uanfægtet lader Uvejret gaa hen over Hovedet paa sig, er nok en sørgelig Kendsgerning, men jeg haaber og tror, at det kun gælder Mindsteparten af Højskoleungdommen. Interessen for de store folkelige Spørgsmaal, og den Kraft vore gamle og nye Fædrelandssange synges med, vidner om, at Tidens Tale ikke gaar uden om Højskolen. Igen maa vi minde om, at det, dette Brev kan fortælle om, mest er den ydre Ramme. Inde bag den lever Højskolen i Skolesal og paa Værelser sit egentlige Liv, nødvendigt præget af Tidens Strømninger.

April kom — med Hovedrengøring, Foredragsrejser og Paaskekursus for D. U. I.-Ledere. En Maaned med 30 Dage, men de gaar hurtigt. Inden vi ved af det, staar vi i Gaarden og tager imod Sommerholdet.

Det blev glædeligvis det største Pigehold, vi endnu har haft, og det gav os Haab om at have faaet Skub i Sommerskolen.

Den kvindelige Stab.

Vi havde taget Afsked med Berggreen, der gik over i anden Virksomhed, men beholdt Vestergaard Madsen. Ellers var Staben den samme som de foregaaende Somre. Naar jeg nu sidder og tænker Sommeren og dens Oplevelser igennem, staar den med sit gode Vejr, de glade Piger, de mange Begivenheder som en ualmindelig travl Tid, for mit eget Vedkom-

mende næsten fortravlet, men først og fremmest som en ualmindelig festlig Tid, vel nok især paa Baggrund af den senere Tids Hændelser.

Ved Aabningsmødet den 9. Maj talte Laursen om kgl. Skuespillerinde Fru Sigrid Neiiendam, der blev den danske Folkehøjskoles Budbringer ind i Teaterverdenen om et Folkeliv, man der hidtil kun havde haft et saare mangelfuldt Begreb om. Jeg talte om, hvilke Maal en Sommerskole maatte sætte sig i Aaret 1943. Om Aftenen legede vi Sanglege med de mange gamle Elever, der var kommet, og saa bagefter Filmen „Kvinder paa Fabrik“, der nok kunde give Anledning til Diskussion.

Ved Skolens Sommerfødselsdag den 16. Maj havde Pigerne faaet den gode Idé at forære os nogle ordentlige Bordsaltkar til Afløsning af de irriterende Saltbøsser, man aldrig kan faa noget ud af.

Sorøturen med Frokost i Pedersborg Præstegaardshave, hvor Pastor Hanson og Frue hvert Aar saa venligt tager imod os, Kirken oppe paa Pedersborg Banke, den gamle Klosterkirke i Sorø, Museet, Sejltur til Parnas med Kaffedrikning og Hjemtur, altsammen i godt Vejr, fandt Sted den 19. Maj.

Dagen efter var vi af Husmandsforeningen indbudt til at se Husmandsfilmene og høre Foredrag af Sekretær Fogh.

St. Bededag opførtes selvfølgelig „St. Bededagsaften“, men denne Gang spillet af Eleverne. Jeg saa det desværre ikke, da jeg var i Askov til Dansk Ungdomssamvirkes Tilidsmandsmøde.

Sidst i Maj havde Pastor Warring og Frue indbudt os alle til Slotsbjergby, hvor Pastor Warring først viste Eleverne Kirken og fortalte dens Historie og siden førte dem ud i den gamle Præstegaardshave, hvor de sammen med Sognets unge hørte et Foredrag af Hansen „Hvad er vort Folks Ære“. Bagefter legede vi Sanglege og fik Kaffe. En dejlig Dag!

Af Sommerens mange Besøg paa en Højskole, maa jeg nævne det Besøg, vi fik af en Ungdomsforening. Det var lidt af et Eksperiment. Hansen og jeg havde tidligere paa Aaret været i Foreningen og givet dem „en Dag paa Højskole“. Det forløb godt, saa godt, at de fik Lyst til at prøve det ved Selvsyn. De kom i et Antal af 40, var med til et Foredrag, saa en Gymnastiktime, hørte paa Oplæsning og legede Sanglege med. Næste Dag, Søndag, var nogle af os i Kirke, og efter Middag viste jeg Ruinerne. Programmet var, synes jeg selv, godt, Idéen, der var Foreningens, var ogsaa god, men for at Resultatet skal svare til Forventningerne, kræves, at Deltagerne underkaster sig den Disciplin, der nødvendigvis maa være paa en Højskole. Dette siges blot som et Vink til andre, der kunde faa Lyst til at praktisere den samme Idé.

Grundlovsdag var jeg ovre paa Als, hvor jeg talte ved et Møde og bagefter var sammen med gamle Antvorskov-Elever. Hjemme paa Højskolen holdtes der sammen med D. N. U. Grundlovs-møde med Forstander Monrad, Høng, som Taler. Eleverne og Faardrup Sangkor sang flerstemmige Sange, og om Aftenen viste Mølbak, der med sine Elever fra Hindholm Højskole besøgte os, Lysbilleder.

Den 9. Juni var vi alle indbudt til Næstved af Elevforeningens Formand, Skolens gode Ven, Arne Hansen, Rislev. Vi besøgte Trævarefabrikken „Dan“, saa Udsigten fra Munkebakken, hvor en Elevfar gav Is, Museet og Kählars Keramikfabrik, hvorpaa Turen gik til Herlufsholm. Her mødte gamle Elever med store Vogne, der kørte os til Holmegaards Glasværk og derfra til Rislev, hvor vi i Arne

Der røg en Knap!

Krigsnyt drøftes i Slotsbjergby Præstegaard.

Nissen og Hansen som Luftværnsledere.

mere eller mindre gysende — det imponerende Uvejr. — Arbejdet gik sin støtte Gang efter det Program, der nu har 5 Aars Erfaringer bag sig. Det er hvert Aar en Glæde at se, hvor alle bliver interesseret i baade det, der høres og ses under Lejrskolen. Ingen, der er med, er i Tvivl om, at vi her har faaet et værdifuldt Led i Højskolearbejdet. Det Indtryk fik man forhaabentlig ogsaa af Radioudsendelsen deroppefra i Aar.

Vi havde denne Gang en

Hansens Hjem blev trakteret med Kaffe ude i Haven. Det var i Sandhed en indholdsrig Dag, som vi var meget taknemlige for. Underligt at tænke paa, at Arne Hansens Moder, der var saa rask og ivrig for, at vi skulde faa det godt, kort efter døde. Det er saadan et kønt Billede af hende, vi bevarer i Erindringen.

Faa Dage efter var det Pinse, og vel hjemkommen fra Pinseferien tog vi fat paa Forberedelserne til Reersø-Lejren.

Turen op til Lejren foregik, da jeg var paa Stevns for at tale, under Hansens Ledelse, Søndag den 20. Juni. Jeg stødte saa til om Aftenen. Vi var i Aar saa mange, at en halv Snes Stykker sammen med Fru Hansen maatte sove paa en Gaard inde i den gamle By, men der havde de det ogsaa dejligt. Vi var igen begunstiget af Vejret, det regnede ikke og var betydeligt varmere end forrige Aar. Et voldsomt Tordenvejr en Nat tvang os ud af Sengene, og siddende paa Bænke i den overdækkede Gaard saa vi —

Der lyttes.

Rigmor overrækker Kronprinsessen en Buket Blomster.

Dag mere deroppe, og det var heldigt, for vi fik Besøg af Statsradiofonien, og hele Eftermiddagen gik med Pladeoptagelser, som vi bagefter med stor Spænding hørte spillet fra Radiobilen. Selve Udsendelsen foregik d. 6. Juli, og jeg tænker, en Del gamle Elever har hørt det den Aften og faaet et Indtryk af Arbejdet i Lejrskolen. De „rollehavende“, og det var mange, skilte sig pænt fra det, skønt det ikke er let pludselig at faa stukket en Mikrofon i Ansigtet og skulde sige noget fornuftigt. Men Stig Mervild var flink og forstaaende, saa det varede ikke længe, inden vi havde vænnet os til det. —

Mens vi var paa Reersø, havde vi laant hele Højskolen ud til Danske Kvinders Beredskab, der under Ledelse af Formanden, Fru Ingrid Dreyer, holdt Kursus den Uge for D. K. B.er fra hele Landet. Den store Begivenhed var Kronprinsessens Besøg, og den Dag maatte jeg selvfølgelig tage hjem for at byde den høje Gæst velkommen. Eleverne var noget lange i Ansigtet, da de hørte, at de ikke skulde med, men der var ikke Plads til dem paa Skolen. Kronprinsessen kom Kl. 15 og blev modtaget af D. K. B.s Stab i Gaarden. Jeg holdt en lille Tale, hvori jeg sagde:

„Det er en stor Glæde og Ære for os, der har vort Hjem og Arbejde paa Antvorskov Højskole, at faa Lov til at byde Deres Kongelige Højhed velkommen her. — Vi glemmer aldrig den straalende Dag, de De som vor Kronprins' Brud kom sejlene ind til Danmark, og jeg kunde ikke lade være med at tænke paa en anden af Danmarks vordende Dronninger, der ogsaa kom sejlene til Danmark.

*Hun kom uden Tynge, hun kom med Fred,
hun kom goden Bonde til Lise.
Havde Danmark altid saadanne Møer,
man skulde det ære og prise.*

Deres kongelige Højheds senere Færd her i Danmark har ikke gjort Sammenligningen med Dronning Dagmar til Skamme. Vi har set, hvortledes De med aldrig svigtende Interesse og Kærlighed har taget Del i Folkets Liv og Arbejde og vundet dets Hengivenhed. I en alvorlig Tid, hvor vi alle oplever ansvarstungende Historie, er Deres kongelige Højhed tillige Symbolet, der giver Haab og Tro, Symbolet paa den Hjerternes Bro, der knytter de nordiske Folk sammen — mere holdbart end Alverdens Staal- og Betonbroer. — Tæt ved et gammelt historisk Sted, hvor Antvorskov Slot laa, der saa ofte har huset kongelige Personer, er Deres kongelige Højhed i Dag Gæst. Med Glæde og Taknemlighed følger vi et nyt Blad til Stedets rige Mindekrans.“

Vi havde selvfølgelig været lidt benovede ved det fine Besøg, vi skulde have, men det varede ikke længe, før vi mærkede, at det ikke blot var en fornem Gæst, men ogsaa en venlig og ligefrem, der interesserede spurgte ud om Arbejdet og Livet paa en Højskole.

10 Aars-Jubilarer.

Efter seks Timers Ophold kørte Kronprinsessen bort efter at have hilst paa de 150 D. K. B. er og Pigespejderkorpserne, der havde taget Opstilling i Gaarden. Det var en virkelig stor og smuk Dag i Skolens Historie.

Næste Dag kom Pigerne hjem fra Reersø, og sammen med D. K. Berne hørte vi saa et Foredrag af Indenrigsminister Jørgen Jørgensen og deltog i Kammeratskabsaften bagefter. Eleverne sov den Nat paa Liselund, da D. K. Berne først rykkede ud Søndag Formiddag.

Den 27. Juni var vi alle i Boeslunde, hvor vore Delingsførere under Ingeborg Olsens Ledelse gav en smuk Opvisning for ca. 2000 Tilskuere, der —

det maa vi vel indrømme — vel nok først og fremmest var kommet for at se Niels Bukhs mandlige Elitehold, men som ogsaa hilste vore Piger med et velfortjent Bifald.

Elevmødet blev som altid det festlige Midtpunkt i Sommeren. Det er mærkeligt nok, jo vanskeligere Trafikforholdene bliver, des flere gamle Elever tropper der op. Og den

Følge har Bilernes Opklodsning da faaet, at mange flere end før kommer allerede om Lørdagen. Iøvrigt forløb det programmæssigt, ogsaa med den snart traditionelle Spænding, om Vejret vilde holde. Det regnede lidt Søndag Eftermiddag, saa vi holdt Mødet i Gymnastiksalen, og det var ogsaa begyndt at regne, da vi skulde opføre Friluftsskuespillet, saa Hansens første Replik, om „Roerne, der

Gymnastiksalen er pyntet til Elevmøde.

trængte til Regn“, vakte Munterhed, men det holdt snart op, saa vi ogsaa fik en dejlig Aften. Hansen talte om Formiddagen, og Laursen, Nørgaard og jeg om Eftermiddagen. Og om Aftenen opførte vi saa et nyt Skuespil af Hansen, betitlet „Ungdom“, nærmest en fyldig Ramme om en Gymnastikopvisning af Delingsførerne under Ingeborg Olsens Ledelse og nogle fornøjelige Folkedanse; men der var da ogsaa Handling i det og nogle gode Typer paa god og daarlig Ungdom.

En Uge efter kom saa „8 Dage paa Højskole“-Folkene i et Antal af 70, paa en enkelt Undtagelse nær alle fra København, og over Halvdelen havde aldrig haft noget med Højskole at gøre før. Det er et Slid baade for Lærere og Køkkenpersonale at have dette Kursus sammen med Sommerskolen, men vi fik atter i Aar bekræftet vor Fornemmelse af at udføre en *Mission* ved dette Arbejde. Det er et Led i det *Brobygningsarbejde* mellem By og Land, mellem Højskolekredse og de mange uden for, som *skal* gøres, og som der er bedre folkelige Muligheder for at gøre nu end nogensinde før. Det fik vi mange Beviser for.

Den 13.—14. Juli tog vi paa Københavnstur med Eleverne og lod Hansen og Fru Hansen passe „8 Dagerne“. Programmet for Turen var: Vartov, Regensen, Runde Taarn, kgl. Bibliotek, Glyptoteket, F. D. B., Nationalmuseet og, i Stedet for Friluftsteatret, der

aflyste paa Grund af Regnvej, Biograf („Et Spil om en Vej, som til Himlen gaar“) samt efter Aftensmad: Tivoli. Efter Overnatning paa Vandrehøberg: Grundtvigskirken, Amalienborg, Rigsdagen (Landstingsmedlem Fru Winther, hvis Datter var Elev paa Skolen, skaffede os Adgang og viste os om). Derefter saa vi Diakonissestiftelsen, gik

Paa Vippen.

med Socialvandring i Vesterbros Sidegader og tog hjem med Eftermiddagstoget. Det er ikke let nu at lægge en saadan Udflugt tilrette, men jeg synes, vi trods alle Vanskeligheder fik en god og lærerig Tur ud af det.

Sommerskolen lakkede mod Enden. Det sidste Par Uger var velgørende rolige ovenpaa den foregaaende Travlhed med de mange Begivenheder. En Aften var vi ude hos P. Jørgensen, Hyllerup, der med sin Kone har genoptaget den gode gamle Tradition at indbyde hele Skolen ud til sig en Aften.

Den sidste Søndag havde vi Forældredag med Gymnastikopvisning, flerstemmig Sang, Foredrag og Optrin ude i Haven. Der var kommet mange, og vi havde en god Dag, kun afbrudt af Luftalarm, der bevirkede, at Opvisningen maatte slutte brat, saa de flinke Gymnaster ikke fik det Bifald, de havde fortjent.

Faa Dage efter slog Afskedens bitre Time. Havde vi dengang anet, hvad der siden skulde ske, var det nok blevet endnu sværere at sige Farvel til hinanden. Nu var vi bare enige om at ses igen, flest muligt, til Efteraarsmødet, og det trøstede.

Saa holdt vi en tiltrængt Sommerferie med Børnene ovre paa Stevns, og Hansens tog ud til deres nyerhvervede Sommerhus ved Stillinge Strand. — Sidst i August mødtes vi igen paa Skolen, hvor „Kirkens Korshær“ d. 27.—30. skulde have Aarsmøde. Da de ved „Nyborg Strand“s Anvendelse til andet Formaal var blevet husvilde, spurgte de, om vi vilde huse dem. Det var jo mest Folk fra andre Kredse end vore; men det var overordentlig sympatiske Mennesker, og det var glædeligt at se, hvor godt vi, trods Meningsforskelle om et og andet, kunde stemme sammen og føle Fællesskab med hinanden. Iøvrigt blev Mødet præget af opdukkende Rygter, og om Søndagen d. 29. kom saa Meddelelsen om Undtagelsestilstanden. Vi beholdt dog Størsteparten samlet, saa vi var i Kirke sammen, inden Deltagerne om Eftermiddagen hastede hjem hver til sit.

Undtagelsestilstanden medførte, at jeg maatte slaa en Streg over en hel Række Foredrag, deraf mange i Jylland. Værre endnu var det, at vort Efteraarsmøde maatte først udskydes og dernæst helt aflyses; det var en stor Sorg for os, dels fordi vi havde

glædet os til en Række gode Talere, dels fordi det altid er saadan nogle festlige Dage, hvor hele Egnen og mange gamle Elever stævner sammen.

Saa begyndte Rygterne at tage Fart om Højskolen, nogle helt fantastiske, og vi, der for en Gangs Skyld var i Stand til at kontrollere Rigtigheden, fik et lille Kursus i Rygters Upaalidelighed. Selve Hovedsagen, at Højskolen skulde tages i Brug til andet Formaal, var jo desværre rigtig nok; men det er der skrevet om foran.

Ja, saa er jeg kommet til Ende med Brevet og har blot tilbage at sige jer alle Tak for det Aar, der er gaaet, Tak for Besøg og Tak for Breve og Hilsner. Vi har ikke mindst i den sidste Tid faaet saa mange Beviser paa, at vore gamle Elever og Venner tænker med Kærlighed paa Højskolen og paa os, der arbejder der, og kan vel ikke ønske hinanden et bedre Nytaarsønske, end at der maa komme Fred og Frihed, saa vi igen kan mødes paa det Sted, der for os alle rummer saa mange gode og stærke Minder.

Jeres hengivne

Inge og Erik B. Nissen.

Noter og Nyt.

Lærerkredsen. Ved *Sommerskolen 1943* virkede følgende: H. P. Hansen, Fru Beth Fog Hansen, Læge Henrik Larsen, Thorvald Laursen, Erik B. Nissen, Fru Inge Nissen, Frk. Ingeborg Olsen, Kaj Vestergaard-Madsen.

Vestergaard-Madsen maatte vi ved Sommerskolens Slutning tage Afsked med, da han skulde aftjene sin Værnepligt. I hans Sted antog vi Lærer *Alminde*, tidligere Brøderup Højskole, men fik, da Vinterskolen aflystes, ikke Brug for ham. Vestergaard-Madsen kom jo heller ikke ind som Soldat, men er nu Lærer ved Haandværkerhøjskolen i Haslev.

Christian Mathorne (tidligere *Hansen*), Skolens Gartner gennem 8 Aar, forlader nu Højskolen for at faa en selvstændig Virksomhed. Det var maaske alligevel sket, men Forholdene, der drev os bort, slog nu Hovedet paa Sømmet for Christian. Der var vel ingen af os, der i 1935, da vi traf Aftale, tænkte, at det skulde blive for et saa langt Aaremaal, men Antvorskov og Christian vænnede sig saadan til hinanden, at jeg tror, begge Parter vil have svært ved at undvære hinanden. Vi har Grund til at være Christian meget taknemlige, ikke blot for det gode Arbejde, han gennem Aarene har udført i Hus og Have og gjort med stor Forstaaelse for de Krav, en sparsom Økonomi stiller, saadan at det følte, som drejede det sig om hans egen Ejendom. Men først og fremmest, fordi vi altid har mærket, at Christian holdt af Højskolen og fulgte dens Liv og Arbejde med Kærlighed. Derfor blev han gennem disse Aar Skolen en god Medarbejder. — Endnu vides det ikke, hvor hans fremtidige Virkested vil blive, men vi ønsker ham en god Fremtid, samtidig med at vi siger ham Tak for Aarene paa Antvorskov Højskole.

Maren Kjærgaard, Køkkenchefen, er ikke rejst fra os for bestandig, men er blot for i Vinter „laant ud“ til Fru Nissens Forældre, Pastor Pedersen i København. Hendes Adresse er: Ove Billesvej 6, København S.

Ingeborg Olsen, der i Vinter som sædvanlig leder Gymnastik i Slagelse, bor nu paa *Højskolehjemmet*, Mikkelsgade, Slagelse.

Sidst i Juli Maaned fik vi det sørgelige Budskab, at *Robert Wass*, Helsingø, Elev

1939—40, var druknet under Badning. Det var et forfærdelig Tab for Forældrene, hvis eneste Søn han var, men ogsaa vi, Lærere og Aargangskammerater, vil savne hans glade Smil, naar vi mødes. Det var et lille Hold, det Vinterhold, men des bedre lærte vi hinanden at kende, og vi kom til at sætte Pris paa Roberts muntre og ærlige Sind. Han var en god Elev og en god Kammerat. Hans Far skrev til os efter hans Begravelse: „Han var glad for at have været paa Antvorskov og talte meget om den Tid, og dersom vi lever, vi to, der er tilbage, vil vi gerne en Gang have Lov til at se den Plet, som tog hele Roberts Hjerte.“

Forstander Nørgaards ældste Datter *Ingrid Nørgaard* har taget Lærerindeeksamen ved Tønder Statsseminarium og har faaet Ansættelse ved Frk. Mørks Skole i Hillerød.

Kirsten Nørgaard holdt i September Bryllup med Knud Sørensen, Søn af Godsejer Sørensen, Sdr. Elkjær.

Elevforeningen har skænket Skolen et Kongebillede, der blev ophængt i Læsestuen. Vi fik lavet en smuk Forstørrelse af det Foto, *Kirsten Lærche* (nu Fru Jacobsen) tog af Kongen under Skolens Københavnstur Sommeren 1941. Vi siger Tak for Gaven og for anden Støtte i Aarets Løb.

H. P. Hansen, der sidste Aar udsendte Bogen „Mellem Enevælde og Folkestyre. Venstres første Martyr“ (Pris 4,75) paa Carit Andersens Forlag, København, har fornylig paa Nyt Bogforlag, Odense, udsendt en ny Bog med Titlen: „Sigurd Elkjær. — Et folkeligt Forfatterskab“ (Pris 3,25).

Elevforeningens Bestyrelse bestaar af: Arne Hansen, Rislev, Næstved (Formand), Christian Mathorne, Harrested, Sludstrup, tidl. Antvorskov Højskole (Næstformand), Marie Henriksen, Dalmose, Astrid Bendtsen, „Vindebo“, Vindegade, Odense, Else Christensen, Vollerup, Slagelse, Harry Larsen, Ahorngaard, Bagsværd, Erik Kragh-Müller, Kalundborg (p. T. København), Grethe Hansen, Østofte, Ryde, Hans Dalsgaard, Togeby, Mern (p. T. Rødovre), Tove Olsen, Paradisgaarden, Værløse, og Peter Jacobsen, Viet, V. Tirsted.

Elevforeningens Sekretær og Kasserer er: Højskolelærer H. P. Hansen, Volden 34, Slagelse. *Elevforeningens Adresse* er: Antvorskov Højskoles Elevforening, Volden 34, Slagelse. Postkonto: 11593.

Elevforeningens Beretning.

Elevmødet den 5. Juli.

DET hører med til et rigtigt Højskoleophold, at man møder op paa sin Skole til Elevmøder; det er et værdifuldt Plus til ens Skoleophold. Glædeligt er det, at der trods Rejsebesværligheder — Bellahøj og meget andet — stadig er en stor Kreds af gamle Elever, der sætter hinanden Stævne den første Søndag i Juli paa Antvorskov.

Mange ankom allerede Lørdag Aften og havde muntre og gode Oplevelser i Samværet paa Skolen.

Søndag Formiddag kom de mange, og da Lærer Hansen skulde tale Kl. 11, var der Trængsel i Buegangen.

Ved Middagsbordet bød Forstander Nissen os alle hjertelig velkommen, og vi følte os straks hjemme paa Skolen, blandt Venner.

Programmet for Dagen blev meddelt, og saa begyndte Rundturen i Skolestuerne — paa Elevværelserne for at se, hvem der boede der, hvor vi engang residerede, og hvor vi havde mange muntre Minder og Oplevelser fra. I den store, smukke Have samledes Flokke og opfriskede Begivenheder fra Tiden paa Skolen.

Ved Kaffe bordet holdt Elevforeningen Generalforsamling. Formanden, Arne Hansen, Rislev, indledede og bød velkommen. Marie Henriksen, Dalmose, blev valgt til Dirigent.

Formanden aflagde Beretning om Elevforeningens Virksomhed i Aarets Løb. Medlemstallet var steget til 1545. Der er fra Elevf. ydet Støtte til 15 Elever, til D. N. U. er ydet den aarlige Gave. Elevf. har skænket Skolen et smukt Billede af Kongen til Hest ved Amalienborg omgivet af Antvorskov-elever.

Endvidere har Bestyrelsen solgt det store Telt til en meget fordelagtig Pris, da der efterhaanden var Udsigt til store Vedligeholdelsesudgifter.

Salget af Emblemet „A. H.“ gaar stadig godt — det bør bæres af alle gl. Antvorskov-Elever.

Formanden bragte fra Elevf. Skolen og dens Medarbejdere en varm Tak

for Aaret, der var gaaet, takkede Medlemmerne for Støtte og Trofasthed og opfordrede til fortsat Medlemsskab og til at staa stærkt sammen og støtte deres gl. Skole.

Forst. Nissen takkede Elevforeningen for Hjælp og Støtte i Aarets Løb. Endvidere havde Forst. Nørgaard Ordet.

Kasereren, Lærer H. P. Hansen, oplæste Regnskabet.

Beretning og Regnskab godkendtes enstemmigt.

Til Bestyrelse genvalgtes Marie Henriksen, Dalmose, Astrid Bendtsen, Odense, og nyvalgtes Harry Larsen, Bagsværd, og Erik Krag-Müller, Kalundborg. Til Aargangsrepræsentanter for Sommeren 1942 valgtes Tove Olsen, Værløse, for Vinteren 1942—43 Peter Jacobsen, Viet, Lolland.

Revisorerne genvalgtes.

Under Eventuelt foreslog Bestyrelsen, at Medlemskontingentet ved Udsendelsen af Aarsskriftet skulde opkræves ved Postopkrævning, da det vilde lette Kassererens Arbejde meget. — Det vedtoges.

Generalforsamlingen sluttede med Tak til Dirigenten og et Leve med rigtig „A. H.“-Hurra for Elevforeningen.

Nu var der atter Lejlighed til at drøfte gamle Minder med Kammerater, overalt paa Skolen var der Liv og godt Humør. Kan du huske dengang? Ih ja! Hvor bor du nu? Er du bleven gift? Ja, saadan lyder det. Mange Spørgsmaal og gode Minder melder sig ved et Elevmøde.

Saa høres Klokkens kendte Klang til Samling om gode Mænds Tale til gl. Elever — til Venner. Forstander Nørgaard, Lærer Laursen og Forstander Nissen taler, alle lytter — jo, der er Klang af Malm i deres Ord, hver paa sin Maade, som vi kender og holder af, hver Gang mærker vi Bud og Ord til os gl. Elever, som opliver og styrker. Og naar Sangen lyder, føler vi Samhørigheden om Højskolens Gerning — ja, som Danske.

Ved Aftensbordet er der fuldt besat og Stemning. Forst. Nissen byder atter her velkommen og bringer mange Hilsener og gode Ønsker fra gl. Elever, der tænker paa Skolen og Elevmødet.

Aargangene bliver præsenteret, de har anbragt sig samlet for rigtig at fylde, navnlig Sommerholdene er stærke. (Husk at møde op, Karle, ogsaa fra de gamle Aargange, vi skulde da være de fleste.) Og naar de sidste Aarganges „her“ lyder, mærker vi, at de er mange og glade for at vise det.

Fra gl. Elever bliver der talt og sagt Skolen og dens Medarbejdere Tak for Gerningen og udtalt gode Ønsker for Forst. Nissen og Fru Nissen, som ved

deres Dygtighed som Skoleledere har vundet sig Anerkendelse og Venner overalt, og udbragt et Leve for Skolen og Forstanderparret.

Forst. Nissen takkede gl. Elever for den Trofasthed, de viser Skolen og dem, der har deres Gerning dér, det giver Opmuntring til Arbejdet.

Flere havde Ordet og takkede for Dagen og udtalte gode Ønsker for Skolen.

Om Aftenen opførte Lærere og Elever et Spil skrevet af Lærer Hansen. Baade Spil og Udførelse var dygtigt og fikst arrangeret. Bifald fik de som Løn. Og da Aftensangen lød i den gamle Have, følte vi, hvor rig og god en Sommersøndag i Danmark dog kan være. Og vore Ønsker er jo, at vi atter kan komme til at opleve mange af disse Dage.

Saa drog en stor Flok unge rundt til Hjemmene, hvor Dagens Gerning venter dem, og hvor vi hver paa sin Plads og paa sin Maade skal yde noget, der kan tjene vort Folk og vort Land til Gavn og til Lykke.

Elevforeningens Bestyrelse sender Hilsen med gode Ønsker for Aaret, der kommer.

Arne Hansen.

Elevforeningens Bestyrelse.

Antvorskov Højskole paa Bødstrup.

Vi kommer til at holde Sommerskole! Ved Velvilje fra Hofjægmester *Ei. Hansen* har vi kunnet leje Herregaarden *Bødstrups* Hovedbygning i de tre Sommermaaneder.

Bødstrup ligger 12 km fra Slagelse i nordvestlig Retning. Der er daglig Rutebilforbindelse med Slagelse og kun 2 km til Vandet.

De senere Sommerhold kender den store Park, hvor vi paa Turen hjem fra *Reersø* har spist Frokost.

Hovedbygningen er moderne indrettet, velholdt og rummelig, og ved Hjælp af vort Skoleinventar haaber vi at kunne indrette det godt og hyggeligt.

Vi glæder os til at byde det nye Hold velkommen dér til Maj. Ogsaa gamle Elever, der kommer forbi, er velkomne til at se indenfor.

Møder.

Den 30. Januar Kl. 10: Vinterelevmøde paa *Højskolehjemmet* i Slagelse.

Den 19. Marts Kl. 14: Elevmøde for *Sydsjælland* og „*Sydhavsørne*“ paa *Kirkeligt Ungdomshjem* i *Vordingborg*.

Sommerelevmødet Søndag den 2. Juli vil blive bekendtgjort ved Skrivelse til Elevforeningens Medlemmer, hvis det kan lade sig gøre under de nærværende Forhold at afholde det.

Elevholdene.

Vinterskolen 1942-43.

Jens Abildgaard, „Fossevangen“, Tylstrup.
Eigil Andersen, Engagergaard, Ørslev.
Hans Andersen, Herslev, Høng.
Jens Andersen, Valdemarsgade 14, Slagelse.
Jacob Winther Andersen, Agersø.
Viggo Carlsen, Hyldtofte Fælled, Rødby.
Hans Anton Christensen, Mulstrup, Ringsted.
Poul Christensen, Egeslevlille, Tjæreby.
Orla Christiansen, Næsbyskov, Slagelse.
Erik Hansen, Kalby, Holme-Olstrup.
Sigurd Hansen, Gerlev, Slagelse.
Ulrich Bergskov Hansen, Vester Saaby, Hvalsø.
Alfred Hansen, Spjellerup, Sandved.
Christian Holst, Agersø.
Peter Jacobsen, Viet, Vester Tirsted.
Peder Jacobsen, „Loll“, Østerhalne, Vadum.
Gerhardt Jensen, Halkevad, Flakkebjerg.
Hans V. Jensen, Karlebo, Kokkedal.
Harry Jensen, Eilskov, Nymark.
Helge Jensen, Harløse.
Egon Jensen, Kagstrup, Ørslev.
Kjeld Jensen, Bjerrede, Tureby.
Poul Jensen, Sønderup, Boeslunde.
Poul Jensen, Maglekærgaard, Lundby.
Tage Jensen, Danevirkegade 9³, København.
Valdemar Jensen, Gørslev, Østervang.
Franch Jørgensen, Gallemarksvej 20, Næstved.
Orla Jørgensen, Fuglebjerg.
Troels Jørgensen, Sigerslevøster, Frederikssund.
Gunnar Larsen, Koster, Stege.
Gerhard Mortensen, Fejø.
Alfred Nielsen, Dalby Møllegaard, Krogstrup.
Axel Nielsen, Nygaarde, Ry.
Carl Nielsen, Møllevej 15, Skelskør.
Ernst Nielsen, Vellerup, Skibby.

Karl Kr. Nielsen, Simendrup, Haslev.
Preben Nielsen, Hambæk, Orup.
Poul Olsen, Førslev v. Haslev.
Torvald Olsen, Tømmerup, Kalundborg.
Holger Petersen, Slotsbjergby, Slagelse.
Harris Petersen, Bangholm, Fodby.
Kristian Petersen, Haraldsted, Ringsted.
Knud Rasmussen, Ll. Spjelderup, Faxø.
Arne Skjoldmose, Gislev.
Hans Chr. Sørensen, Vantinge, Ringe.
Ole Sørensen, Værum, Randers.
Henning Vedel, Svenstrupgaard, Korsør.

Sommerholdet 1943.

Esther Andersen, Tøvelde, Stege.
Gerda Benjaminsen, Særslev, Jullerup.
Tove Blendstrup, St. Hansgade 71, Odense.
Ragna Christensen, Ristinge, Humble.
Rigmor Christiansen, Næstvedvej 38, Ringsted.
Tove Danielsen, Halsted, Avnede.
Marie Eggert, Nr. Søby.
Gudrun Eriksen, Storelinde, Karise.
Tove Erlingsen, Bolbrogade 23, Odense.
Gunhild Hansen, Haarbølle, Aскеby.
Inge Marie Hansen, Holme-Olstrup.
Marie Hansen, Holmegaarden, Skælskør.
Ellen Holm, Janderup.
Ruth Humberg, Særslev, Jullerup.
Emmy Jensen, Skrøbelev, Rudkøbing.
Grethe Jensen, Barse, Præstø.
Grethe Jensen, Ll. Skensved.
Ruth Jensen, Sundbylille, Frederikssund.
Bodil Windahl Jørgensen, Højelt, Græsted.
Elisabeth Jørgensen, Sallev, Gadstrup.
Erna Jørgensen, Langerød, Fredensborg.
Inge Jørgensen, Jørslev, Karise.
Margit Junker, Næsbjerg.
Ellen Vita Knudsen, Udby, Stege.
Musse Kristensen, Saustrup, Holstebro.
Elsebeth Krog, Reersnæs, Bandholm.
Gudrun Lange, Vindebæk, Møen.

Karen Madsen, Uglerup, Holbæk.
Edith Mathiesen, Sundsmark, Sønderborg.
Signe Møller, Næsbjerg.
Erna Nielsen, Baunhøj, Oxbøl.
Grethe Nielsen, Ll. Skensved.
Hilda Nørløv Nielsen, Skibby.
Inga Nielsen, Tornemark, Sandved.
Karla Nielsen, Orup, Faxe.
Sigrid Munk Nielsen, Nebel, Horsens.
Ellen Olsen, Egerup, Fjenneslev.
Else Olsen, Reerslev Mark, Ruds Vedby.
Inge M. Olsen, Paradisgaard, Værløse.
Ellen Petersen, Vedde.
Esther Aare Petersen, Skibby.
Dagny Rasmussen, Ørslev.
Yrsa Sjøbech, Kentiavej 15, København.
Anna Sørensen, Sydhadsund, Hadsund.
Gerda Winther, Hjertebjerg, Stege.
Ellen Østergaard, Brotorvet 3, Næstved.

Regnskab for Antvorskov Højskoles Elevforening

for Aaret: Juni 1942—Juni 1943.

	Kroner	Øre
Indtægt:		
Kassebeholdning	1268	95
Restancer (Medlemsbidrag 1941—42)	12	00
Medlemsbidrag for 1942—43 for 1545 Medlemmer	3862	50
Refunderet Opkrævningsporto (for 185 Opkr.)	64	75
Gave	5	00
Salg af Emblemer	79	60
Renter	44	43
Salg af Teltet	2400	00
	7737	23
Udgift:		
Elevunderstøttelser for Sommeren 1942	360,00	
Elevunderstøttelser for Vinteren 1942—43	575,00	
	935	00
Aarskriftet	2007	05
Købt Emblemer	220	00
„Det unge Grænseværn“ (D. N. U.)	25	00
Antvorskov-Kredsen, København	35	00
Gaver (Skolen m. v.)	353	05
Gebyrer og Blanketter	63	40
Porto	340	90
Kassererløn	150	00
Diverse	24	38
	4153	78
Kassebeholdning pr. 1. Juni 1943	3583	45
	7737	23
Balance...	7737	23

Antvorskov Højskole, d. 1. Juni 1943.

H. P. Hansen.

Ovenstaaende Regnskab gennemset og intet fundet at bemærke.

Trollebroggaard, 16. Juni 1943 og Lindersgaard, 5. Juni 1943.

Ellen Hansen.

Poul Lindersgaard.

